

JINENIS

VOLUME 3

CİLT

ISSUE 2

SAYI

2024

JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY
ENTREPRENEURSHIP AND
INNOVATION STUDIES

DİSİPLİNLERARASI GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİKÇİLİK
ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN : 2822-6380

JINENIS.COM

Table of Contents/İçindekiler

<i>About the Journal/Dergi Hakkında</i>	III
<i>Aim & Scope/Amaçlar ve Kapsam</i>	III
<i>Endüstriyel Tasarım Çerçevesinde Yenilikçilik Yaklaşımının Fikri Mülkiyet Üzerinden Tartışılması</i>	46
<i>İyi Sınıf Öğretmeni Özelliklerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri: Temel Nitel Çalışma</i>	72

Editors in Chief/ Baş Editörler

Prof. Dr. Kürşat Demiryürek, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Assoc. Prof. Ali Kahramanoğlu, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Assoc. Prof. Nur İlkay Abacı, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Layout Editors / Düzen Düzenleyici

Hadi Amiri, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Final Reader Editor/ Son Okuyucu Editörü

Faruk Gülşen, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

About the Journal/Dergi Hakkında

Before the evaluation process, the editors inspect all articles with the Turnitin plagiarism program. The article acceptance requirement is 25%. Our journal uses a double-blind peer-review system. Those found suitable for evaluation are sent to at least two referees in the relevant field. The names of the referees are kept confidential, and the reports are kept for five years. If one of the referee reports is positive and the other is negative, the article can be sent to a third referee or the Editorial Board can review the referee reports and make the final decision. The authors take into account the criticism and suggestions of the referee and the Editorial Board. If there are issues that they do not agree with, they have the right to object together with their reasons. The referee list is published on the website at the end of each year.

Tüm makaleler değerlendirme sürecinden önce editörler tarafından 'Turnitin' intihal programı ile denetlenmektedir. Makale kabul şartı %25'tir. Dergimiz çift taraflı kör hakemlik sistemi kullanır. Değerlendirme için uygun bulunanlar, ilgili alanda en az iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı, üçüncü bir hakeme gönderilebilir veya Yayın Kurulu, hakem raporlarını inceleyerek nihai kararı verebilir. Yazarlar, hakem ve Yayın Kurulunun eleştirisi ve önerilerini dikkate alırlar. Katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler. Hakem listesi her yılın sonunda web sayfasında yayımlanır.

Aim & Scope/Amaçlar ve Kapsam

JINENIS (Journal of Interdisciplinary Entrepreneurship and Innovation Studies) is a journal aiming to publish research articles/compilations of national and international researchers about the latest developments in the field of Entrepreneurship and innovation field from all disciplines.

JINENIS (Disiplinlerarası Girişimcilik ve Yenilikçilik Çalışmaları Dergisi), Girişimcilik ve Yenilikçilik alanında tüm disiplinlerden son gelişmeler hakkında gerek ulusal gerekse de uluslararası araştırmacıların araştırma makaleleri/derlemelerini yayınlamayı amaçlayan bir dergidir.

JiN*VEN*iS**Journal of Interdisciplinary Entrepreneurship and Innovation Studies**
Disiplinlerarası Girişimcilik ve Yenilikçilik Çalışmaları Dergisi**Endüstriyel Tasarım Çerçevesinde Yenilikçilik Yaklaşımının Fikri Mülkiyet Üzerinden
Tartışılması**Deniz EKMEKÇİOĞLU ^{1*}¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Samsun1 <https://orcid.org/0000-0003-2772-5784>

* Corresponding author : deniz.ekmekcioglu@omu.edu.tr

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12751676>**Research article/Reviews****Article History:**

Received:30.05.2024

Accept: 27.06.2024

Available online:30.06.2024

Anahtar Kelimeler:

Endüstriyel Tasarım

Tasarım Odaklı İnovasyon

Fikri Haklar

Yenilikçilik

Özet

Bu çalışmada, endüstriyel tasarım alanında inovasyon yaklaşımları ve fikri mülkiyet arasındaki karmaşık etkileşim eleştirel bir şekilde analiz edilecektir. Rekabet yaşandığı ve pazar dinamiklerinin sürekli değiştiği, hızla gelişen küresel ortamda inovasyonun önemi her zaman ön plana çıkmaktadır. Özellikle tasarım odaklı inovasyon çerçevesinde ürün geliştirmenin önemli bir bileşeni olan endüstriyel tasarım, estetik, işlevsellik ve kullanıcı deneyiminin birleşiminin ötesinde sorun odaklı yaklaşımları somutlaştırarak inovasyon çabalarının önemli unsurlarındandır. Bu bağlamda, fikri mülkiyet haklarının kullanımı ve yönetimi, başarının ve ekonomik sürdürülebilirliğin kritik belirleyicileri olarak ortaya çıkmaktadır. Endüstriyel tasarımda kullanılan geleneksel metodolojilerden tasarım odaklı düşünme ve kullanıcı merkezli tasarım gibi çağdaş paradigmalara kadar uzanan çeşitli inovasyon yaklaşımları sonucunda birçok yenilikçi fikir ve uygulama ön plana çıkmaktadır. Patentlerin, ticari markaların, telif haklarının ve ticari sırların tasarım inovasyonlarını korumak ve bunlardan faydalanmak için vazgeçilmez araçlar olarak hizmet etmesi önemlidir. Ancak Sınai Mülkiyet tanımı çerçevesinde günümüz endüstriyel tasarım yaklaşımları ile endüstriyel tasarım tescili arasında anlam ve uygulama açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar özellikle sorun odaklı endüstriyel tasarım yaklaşımlarının mevcut tanımlar çerçevesinde algılanmasını, korunmasını ve ticarileştirilmesini etkilemektedir. Bu bağlamda araştırma, özellikle Ondokuz Mayıs Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü öğrenci projeleri üzerinden endüstriyel tasarım yaklaşımlarını ve endüstriyel tasarım projeleri tescil kriterlerini ve bunların inovasyon bağlamındaki yerini tartışacaktır. Bu tartışma çerçevesinde patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tescil kavramlarının inovasyon ekosistemindeki durumu analiz edilecektir.

Discussion of Innovation Approach in the Framework of Industrial Design through Intellectual Property

Research article/Reviews

Article History:

Received:30.05.2024

Accept: 27.06.2024

Available online:30.06.2024

Keywords:

Industrial Design

Design Oriented Innovation

Intellectual Property

Innovation

ABSTRACT

In this study, the complex interaction between innovation approaches and intellectual property in the field of industrial design will be critically analyzed. In a rapidly developing global environment where competition is fierce and market dynamics are constantly changing, the importance of innovation always comes to the fore. Especially within the framework of design-oriented innovation, industrial design, as an important component of product development, is one of the important elements of innovation efforts by embodying problem-oriented approaches beyond the combination of aesthetics, functionality, and user experience. In this context, the use and management of intellectual property rights are emerging as critical determinants of success and economic sustainability. Many innovative ideas and practices come to the fore because of various innovation approaches used in industrial design, ranging from traditional methodologies to contemporary paradigms such as design thinking and user-centered design. It is important that patents, trademarks, copyrights, and trade secrets serve as indispensable tools to protect and capitalize on design innovations. However, there are major differences in meaning and practice between today's industrial design approaches and industrial design registration within the framework of the definition of Industrial Property. These differences especially affect the perception, protection, and commercialization of problem-oriented industrial design approaches within the framework of existing definitions. In this context, the research will discuss industrial design approaches and industrial design projects registration criteria and their place in the context of innovation, especially through the student projects of OMU Department of Industrial Design. Within the framework of this discussion, the status of patent, utility model and industrial design registration concepts in the innovation ecosystem will be analyzed.

GİRİŞ

Rekabetin yoğun olduğu ve piyasa dinamiklerinin sürekli değiştiği hızla gelişen küresel bir ortamda, yenilikçiliğin önemi her zaman öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, firmaların yenilikçilik girişimlerini geliştirmesi ve uygulaması, buldukları sektörlerde rekabet avantajı ve ürün performanslarının belirleyici bir unsuru olarak geniş çapta kabul edilmektedir. Özellikle, küresel rekabetin arttığı ve yüksek teknolojik gelişmenin önemli olduğu günümüzde, firmaların yenilikçilik yeteneklerini incelemesi önemli olmaktadır (Agostini et al., 2016).

Endüstriyel tasarım, inovasyon stratejilerini yönlendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, tasarım stratejilerinin, üreticilerin uygun yatırımlar ve çözümler geliştirmek için

gerekli bilgiler oluşturduğunu göstermiştir (Ghobakhloo, 2018). Ayrıca, endüstriyel tasarım stratejileri, otomotiv, beyaz eşya, mobilya gibi sektörlerde ürün inovasyonunun teşvik edilmesinde stratejik unsurlar olarak kabul edilmiştir (Talke vd., 2009). Bu durum, endüstriyel tasarımın ürünlerin, firmaların ve ulusal ekonomilerin rekabet gücünü artırmadaki önemini göstermektedir (Hsu, 2009).

Endüstriyel ürünlerin korunmasında fikri haklar, ürünlerin yenilikçi tasarımlarının, teknolojilerinin ve süreçlerinin korunmasında kritik bir rol oynamaktadır. Fikri haklar, endüstriyel ürünlerin geliştirilmesini teşvik ederken, bu ürünlerin taklit edilmesini engelleyerek yaratıcılığın ve rekabetin korunmasına yardımcı olmakta, fikri haklar sayesinde endüstriyel ürünlerin yenilikçi yaklaşımları korunarak, bu ürünlerin pazarda tekrarlanmasını önlemeye çalışılmaktadır (Maskus, 2015; Osunde, 2016). Fikri hakların endüstriyel ürünlerin korunmasındaki önemi ekonomik büyüme ve yatırımlar açısından da büyük bir etkiye sahiptir. Araştırmalar, fikri hakların korunmasının ekonomik büyümeyi desteklediğini ve yatırımları teşvik ettiğini göstermektedir (Al-Mawali, 2015). Özellikle, fikri hakların güçlü bir şekilde korunması, endüstriyel ürünlerin uluslararası pazarda rekabet edebilirliğini artırabilir ve yatırımcıların ürünlere olan güvenlerini artırabilir (Brown, 2003). Bu durum, endüstriyel ürünlerin sürdürülebilirliği ve pazar paylarının korunması açısından büyük önem taşımaktadır.

Endüstriyel tasarıma odaklı inovasyon çerçevesinde, endüstriyel tasarım, ürün geliştirme sürecinin önemli bir bileşeni olarak, estetik, işlevsellik ve kullanıcı deneyiminin birleşiminin ötesinde problem odaklı yaklaşımları somutlaştırarak inovasyon çabalarının önemli unsurlarından biridir. Bu bağlamda, endüstriyel tasarımın, ürünlerin piyasada farklılaştırılmasına ve tüketici beklentilerine cevap vermesine olanak tanıdığı görülmektedir (Tellis vd., 2009). Endüstriyel tasarımın, ürünlerin pazarda benzersiz bir konumda olmasını sağlayarak marka değerini artırabileceği ve tüketicilerin tercihlerinde belirleyici bir rol oynayabileceği belirtilmektedir (Sweet & Maggio, 2015).

Bu çerçevede, endüstriyel tasarım alanında yenilikçilik yaklaşımının fikri mülkiyet perspektifinden tartışılması, endüstriyel tasarım projelerinin değerlendirilmesi ve korunma süreçlerinde karşılaşılan önemli bir araştırma problemi olarak öne çıkmaktadır. Belirlenen problem, OMÜ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü'nde verilen ETA 401 Endüstriyel Tasarım V dersi kapsamında gerçekleştirilen projelerin patent vekilleri tarafından değerlendirilmesi örneğinde somutlaşmaktadır. Temel sorun, öğretim elemanları tarafından başarılı bulunan projeler ile koruma altına alınması önerilen projeler arasındaki çelişki kaynaklanmaktadır. Bu çelişki, endüstriyel tasarımın yenilikçilik ve özgünlük kriterleri ile fikri mülkiyet hakları arasında uyumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Araştırmanın amacı, günümüz endüstriyel tasarım yaklaşımlarını ve fikri haklar çerçevesinde ele alınan tasarım kavramını yenilikçilik açısından incelemektir.

Çalışmada metodoloji, endüstriyel tasarımda inovasyon yaklaşımlarının mevcut manzarasını ve bu bağlamda fikri mülkiyet haklarının rolünü anlamak için kapsamlı bir literatür taramasını içerecektir (Manzini & Lazzarotti, 2015). Çalışma ayrıca, Sınai Mülkiyet tanımları çerçevesinde endüstriyel tasarım yaklaşımları ve endüstriyel tasarım tescili arasındaki farkları, özellikle de sorun odaklı tasarım yaklaşımlarıyla ilişkili olarak analiz edecektir (Brem vd., 2017).

Belirtilen örnek olay, güncel endüstriyel tasarım yaklaşımları ile tasarım tescili süreçleri arasında önemli farklar olduğunu göstermektedir. Endüstriyel tasarım, artık yalnızca estetik yenilik önermekle kalmamakta; aynı zamanda ürünlerin işlevselliğini artıran, kullanıcı deneyimini iyileştiren ve problem çözme yeteneğini güçlendiren stratejik bir araç olarak kullanılmaktadır (Férey, 2001). Tasarımların tescil süreçlerinde karşılaşılan bu problem, endüstriyel tasarımların fikri haklar bağlamında daha etkili ve adil bir şekilde korunmasını sağlamak için yeni stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Özellikle yenilikçi projelerin fikri mülkiyet hakları çerçevesinde değerlendirilmesi, tasarımın kalitesini ve

yaratıcılığını teşvik eden önemli bir unsurdur. Bu nedenle, endüstriyel tasarım projelerinin korunması süreçlerinde daha güncel ve yenilikçi yaklaşımlar benimsenmelidir.

ENDÜSTRİYEL TASARIM ALANININ GELİŞİMİ

Endüstriyel tasarım alanının tanımlandığı ilk zamanlarda ürünlerin estetik ve ergonomik yönlerini vurgulamıştır (Ünsal, 2018). Ancak zaman içinde endüstriyel tasarım, tasarımcıların yenilikçi çözümler yaratmak için kullanıcı ihtiyaçlarını, işlevselliği ve kullanılabilirlik zorluklarını aktif bir şekilde ele almasıyla problem çözme aktivitesi olarak tanımlanmaya başlamıştır. Endüstriyel tasarımda problem çözme ve yenilikçilik odaklı bir yaklaşıma doğru gerçekleşen bu değişim, endüstriyel tasarımın yeni ürün geliştirme sürecine değişen rolünde de açıkça görülmektedir (Norman ve Verganti, 2014). Endüstriyel tasarım artık faaliyet süreci analizi, küresel ürün geliştirme ve tasarım amacıyla hem iç hem de dış kaynaklardan yararlanma gibi faaliyetlere katkıda bulunarak yeni ürünlerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Ünsal, 2018). Endüstriyel tasarımcılar, problem çözme süreçlerine aktif olarak katılarak ve disiplinler arası ekiplerle iş birliği yaparak, inovasyonu teşvik etmede ve kullanıcı merkezli çözümler yaratmada kilit oyuncular haline gelmiştir.

Bu değişim özellikle endüstriyel tasarım ve endüstriyel tasarımcının tarihsel tanım değişiminde de görülmektedir. Dünya Tasarım Örgütü (WDO) tarafından yapılan ve güncellenen tanımlamalar mesleki değişim hakkında bizlere fikir vermektedir (WDO, 2023). 1959 yılının Eylül ayında İsveç'in Stockholm kentinde ilk International Council of Societies of Industrial Designers (ICSID) Kongresi ve Genel Kurulu düzenlenmiştir. Bu kongrede kabul edilen endüstriyel tasarımın ilk tanımı aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

“Endüstriyel tasarımcı, eğitim, teknik bilgi, deneyim ve görsel duyarlılığı ile endüstriyel süreçler tarafından nicelik olarak yeniden üretilen nesnelere malzemelerini, mekanizmalarını, şeklini, rengini, yüzey kaplamalarını ve dekorasyonunu belirleyebilecek niteliklere sahip kişidir. Endüstriyel tasarımcı, farklı zamanlarda,

endüstriyel olarak üretilen bir nesnenin bu yönlerinin tamamı veya sadece bir kısmı ile ilgilenebilir.”

Icsid bu süre zarfında mesleki uygulama konularında da çalışmaya devam etmiş ve aşağıdaki endüstriyel tasarım tanımını benimseyerek revize etmiştir:

“Bir endüstriyel tasarımcının işlevi, nesnelere ve hizmetlere öyle bir biçim vermektir ki bunlar insan yaşamının verimli ve tatmin edici bir şekilde yürütülmesini sağlar. Günümüzde bir endüstriyel tasarımcının faaliyet alanı, özellikle seri üretilen ve mekanik olarak harekete geçirilenler olmak üzere, hemen hemen her tür insan eserini kapsamaktadır.”

Icsid'in yapısı ve odak noktası tasarım alanındaki gelişmelerle birlikte de gelişmiştir. 1963 yılından itibaren ICSID'e UNESCO ile özel danışmanlık statüsü verilmiştir. ICSID ve UNESCO daha sonra tasarımın açlık, yoksulluk, çocukların iyi olma hali gibi insanlık durumunun iyileştirilmesi için gerçekleştirilecek birçok kalkınma projesi üzerinde birlikte çalışmıştır. Bu çerçevede 1969 yılında Tomas Maldonado (1993) tarafından üçüncü bir endüstriyel tasarım tanımı önerilmiştir:

“Endüstriyel tasarım, amacı endüstri tarafından üretilen nesnelere biçimsel niteliklerini belirlemek olan yaratıcı bir faaliyettir. Bu biçimsel nitelikler sadece dışsal özellikler değil, esas olarak bir sistemi hem üretici hem de kullanıcı açısından tutarlı bir bütünlüğe dönüştüren yapısal ve işlevsel ilişkilerdir. Endüstriyel tasarım, insan çevresinin endüstriyel üretim tarafından koşullandırılan tüm yönlerini kucaklayacak şekilde genişler.”

Gwangju'da (Güney Kore) düzenlenen 29. Genel Kurul'da, Mesleki Uygulama Komitesi aşağıdaki şekilde yenilenmiş ve günümüzde de kullanılan endüstriyel tasarım tanımı yapılmıştır (WDO, 2023):

“Endüstriyel Tasarım, inovasyonu teşvik eden, iş başarısını artıran ve yenilikçi ürünler, sistemler, hizmetler ve deneyimler yoluyla daha iyi bir yaşam kalitesi sağlayan stratejik bir problem çözme sürecidir.”

Bu tanımın genişletilmiş bir versiyonu aşağıdaki gibidir:

“Endüstriyel Tasarım, inovasyonu teşvik eden, iş başarısını artıran ve yenilikçi ürünler, sistemler, hizmetler ve deneyimler yoluyla daha iyi bir yaşam kalitesine yol açan stratejik bir problem çözme sürecidir. Endüstriyel Tasarım, olan ile mümkün olan arasındaki boşluğu doldurur. Bir ürünü, sistemi, hizmeti, deneyimi veya işletmeyi daha iyi hale getirmek amacıyla sorunları çözmek ve birlikte çözümler yaratmak için yaratıcılığı kullanan disiplinler arası bir meslektir. Özünde, Endüstriyel Tasarım, sorunları fırsatlar olarak yeniden çerçevelendirerek geleceğe daha iyimser bir şekilde bakmayı sağlar. Ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarda yeni değer ve rekabet avantajı sağlamak için inovasyon, teknoloji, araştırma, iş ve müşteriler arasında bağlantı kurar.”

Dünya Tasarım Örgütü'nün belirttiği bu tanımlamalar incelendiğinde form, fonksiyon ve ergonomi odaklı mesleki yaklaşım çerçevesinden kullanıcı odaklılık ve sürdürülebilirlik girdileri meslek tanımlaması içerisinde yer almıştır. Son tanımlamadan da yola çıkarak tasarım odaklı inovasyon ve problem odaklılık hedefe alınarak, fiziki ürünle hizmet ve deneyim tasarım araçlarının da mesleki pratikler içerisinde yer aldığı gözlemlenmektedir.

Endüstriyel tasarım tanımının değişimi, Dünya Tasarım Örgütü'ne göre aşamalı olarak şekillenmiştir. Öncelikle, endüstriyel tasarım sadece estetik ve işlevsellik odaklı bir disiplin olarak görülürken, zamanla ürün geliştirme sürecindeki önemi ve inovasyon çabalarındaki rolü vurgulanmıştır. Bu evrim sürecinde, endüstriyel tasarımın sadece estetik değil, aynı zamanda işlevsellik ve kullanıcı deneyimi gibi unsurları da içermesi gerektiği vurgulanmıştır. Dünya Tasarım Örgütü'nün perspektifinde, endüstriyel tasarım, ürün geliştirme sürecindeki önemli bir unsurdur ve inovasyon çabalarının merkezinde yer almaktadır (Férey, 2001).

FİKRİ HAKLAR KORUMA ÇERÇEVESİNDE TASARIM

Endüstriyel tasarım ile fikri haklar arasındaki ilişki, ürünlerin tasarımının ve yenilikçiliğinin korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Fikri haklar, endüstriyel tasarımların yaratıcı unsurlarını koruyarak, bu tasarımların taklit edilmesini engellemekte, tasarımcıların emeğine ve yaratıcılığına saygı duyulmasını sağlamaktadır (Chen & Puttitanun, 2005). Özellikle, endüstriyel tasarımların fikri haklarla korunması, tasarımın benzersizliğini ve estetik değerini koruyarak, tasarım sahiplerine rekabet avantajı sağlamaktadır (Schneider, 2005). Fikri haklar, endüstriyel tasarımın yenilikçilik sürecinde de kritik rol oynamaktadır. İnovasyonun teşvik edilmesi ve korunması, endüstriyel tasarımların rekabet gücünü artırmakta ve sektördeki gelişmeleri hızlandırmaktadır (Lai, 1998). Ayrıca, fikri haklar sayesinde endüstriyel tasarımların ticarileştirilmesi ve pazarlanması kolaylaşmakta, bu da tasarım sahiplerinin yatırımlarını koruyarak daha fazla yeni ürün geliştirme eylemine teşvik etmektedir (Agostini et al., 2016).

Tasarımlar, fikri mülkiyet sistemi içinde sınai mülkiyet kapsamında, adaletli ve rekabetçi bir ortamda, yeni tasarımların geliştirilmesini özendirme amacıyla hak sahiplerine özel haklar sağlayan tasarım tescil sistemi ile korunmaktadır (Yalçiner ve Korkut, 2014). Türkiye’de tescilli tasarımların korunması, 1995 yılında yürürlüğe giren 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Tasarım KHK 1995) ve Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik (Tasarım Yönetmelik 2005) ile düzenlenmiştir. Ayrıca Türkiye, 2005 yılında Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin Lahey Anlaşması’nın Cenevre Metni ’ne taraf olmuştur (Yalçiner ve Korkut, 2014).

Türk Patent Enstitüsü endüstriyel tasarımı, bir ürünün şekil, desen, renk veya bunların herhangi bir kombinasyonu gibi görme duyusuna hitap eden unsurları kapsayan süsleyici veya estetik yönü olarak tanımlamaktadır (Oğur ve Duruk, 2021). Endüstriyel tasarım hakları,

ürünlerin benzersiz görsel özelliklerinin korunmasında çok önemli bir rol oynamakta, estetik ve işlevsel yönlerin yetkisiz kullanım veya taklitlere karşı korunmasını sağlamaktadır.

Türk Patent Enstitüsü tarafından verilen endüstriyel tasarım hakları, ürünlerin görsel görünümü için yasal koruma sağlamakta ve başkalarının tasarımı izinsiz olarak kopyalamasını veya çoğaltmasını engellemektedir (Balkanal, 2022). Bu haklar, tasarımcıların ve şirketlerin yarattıkları ürünler üzerinde münhasırlıklarını korumaları, marka kimliği oluşturmaları ve ürünlerini pazarda farklılaştırmaları için çok önemlidir.

Ayrıca, endüstriyel tasarımların tescili, yaratıcılara ve işletmelere fikri mülkiyetlerini güvence altına alma ve ihlalleri önleme fırsatı sunmaktadır (Geronikou vd., 2020). Tasarım koruması elde ederek, bireyler ve şirketler ürünlerinin görsel yönleri üzerindeki haklarını savunabilir, rekabet güçlerini ve pazar konumlarını geliştirebilirler.

Bununla birlikte, endüstriyel tasarım haklarının uygulanması ve korunmasında, ihlal, yasal anlaşmazlıklar ve fikri mülkiyet yasalarının karmaşıklığı ile ilgili konular da dahil olmak üzere zorluklar ortaya çıkabilir (Saatci, 2019). Tasarımcıların ve işletmelerin, yaratıcı eylemlerinin yeterince korunmasını sağlamak için tasarım haklarını izleme ve savunma konusunda dikkatli olmaları çok önemlidir.

Dericioğlu (2017) günümüzde, tasarımların görsel öğelerinin korunması adına Türk Patent Enstitüsü tarafından verilen belgenin 'endüstriyel tasarım tescili' olarak adlandırılmasının, tasarımların koruma kapsamının yanlış algılanmasına yol açtığını ifade etmektedir. Geçmişte tasarım, sadece estetik yönleriyle değerlendirilerek, bu algının koruma sistemlerine yansımaktadır. Bu durum, görsel öğelerin korunması gerektiğinde verilen ismin, aslında tasarımın gerçek tanımını tam olarak kapsamadığını göstermektedir. Tasarımın daha geniş bir tanımla ele alındığında, sadece tasarım tescili ile koruma sağlamanın yetersiz kalacağı ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda, endüstriyel tasarımın yukarıda belirtilen geniş tanımları kapsamında değerlendirildiğinde, korunması gereken özellikler ve öğeler şu şekilde sıralanabilir: Fikir ve konsept, görsel öğeler, fonksiyonel ve teknik öğeler ile çözümler ve bilgi ile deneyim. Bu öğeler, tasarımın sadece görsel yönlerini değil, aynı zamanda fonksiyonel, kullanıcı etkileşimi ve deneyimi, yenilikçilik yaklaşımı ve teknik yönlerini de içermekte olup, rakiplerin kullanımına karşı bir bariyer oluşturarak endüstriyel tasarımın stratejik bir avantaj sağlamasına olanak tanıyacaktır. Böylece, endüstriyel tasarımın kapsamlı bir şekilde korunması, sektördeki rekabet avantajını artırır ve tasarımcıların yenilikçi çözümler üretmesini teşvik edebilmektedir.

MATERYAL ve METOD

Araştırmada endüstriyel tasarım alanında inovasyon yaklaşımları ve fikri mülkiyet arasındaki karmaşık etkileşimi analiz etmeye yönelik bir araştırma metodolojisi geliştirmek için çok yönlü bir yaklaşım sergilenmiştir. Çalışma, tasarım odaklı inovasyonda problem odaklı yaklaşımlara odaklanarak, endüstriyel tasarımda inovasyon ve fikri haklar arasındaki ilişkiyi eleştirel bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın metodolojisi iki kısımda ele alınmaktadır. Birinci kısım, araştırma probleminin de oluşmasını sağlayan örnek vaka dır. Bu çerçevede, OMÜ Endüstriyel Tasarım Bölümü Endüstriyel Tasarım V dersi öğrenci projelerine odaklanan vaka çalışmasını içerecektir. Bu vaka çalışması, tasarım inovasyonlarının korunması ve ticarileştirilmesinin pratik sonuçlarının anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Projelerin hem dersin öğretim elemanları hem de patent vekilleri tarafından değerlendirilmesi, vakanın temel çıktısı olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın ikinci kısmını alan araştırması oluşturmaktadır. Örnek vaka üzerinden elde edilen verilerin değerlendirilmesi için alan araştırması ile sağlama yapılması planlanmıştır. Alan araştırması için iki farklı veri kullanılmıştır. Bunlardan biri, son 5 sene içerisindeki endüstriyel ürün gruplarını içeren Locarno sınıflandırması üzerinden tasarım tescil

başvurularının değerlendirilmesi; diğeri ise son Design Turkey yarışması olan Design Turkey 2021 Üstün Tasarım Ödülü alan projelerin sahipleri olan firmaların geçmişten günümüze tasarım tescil başvurularının değerlendirilmesidir.

Metodolojinin bu iki kısmı, endüstriyel tasarımda inovasyon yaklaşımlarının ve bu yaklaşımların fikri mülkiyet hakları ile olan etkileşiminin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Bu kapsamlı analiz, tasarım odaklı inovasyonun korunması ve ticarileştirilmesi sürecinde karşılaşılan zorlukları ve fırsatları ortaya koymayı hedeflemektedir.

BULGULAR ve TARTIŞMALAR

Örnek Durum İncelemesi: OMÜ Endüstriyel Tasarım Bölümü Öğrenci Projeleri Değerlendirilmesi

Endüstriyel tasarım alanında proje bazlı eğitim, öğrencilere tasarım süreçlerinde yaratıcılıklarını geliştirme ve uygulamaya yönelik farkındalıklarını artırma fırsatı sunmaktadır. Bu tür eğitim yaklaşımları, öğrencilerin endüstriyel pratiği daha yakından deneyimlemelerine olanak tanır ve böylece gerçek dünya projeleri üzerinde çalışarak becerilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktadır (Bıyıklı, 2021). Endüstriyel tasarım eğitiminde proje dersleri, teorik bilgilerin pratiğe dönüştürülmesinde ve yaratıcı tasarım becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Proje derslerinde öğrenciler, araştırma yapma, fikir geliştirme, tasarım konseptleri oluşturma, prototipler üretme ve tasarım sürecinin farklı aşamalarını deneyimleme gibi çeşitli faaliyetlerde bulunurlar.

Endüstriyel tasarım proje derslerinde, öğrenciler genellikle gerçek kullanıcı ihtiyaçlarına yönelik tasarım projeleri üzerinde çalışır ve bu projeleri sunumlar ve eleştiriler aracılığıyla değerlendirirler. Bu süreç, tasarım sürecinin tüm aşamalarını deneyimleme ve profesyonel uygulamalara hazırlanma fırsatı sunmaktadır. Proje dersleri sayesinde öğrenciler, tasarımın

pratik yönlerini keşfederek, endüstri standartlarına uygun çözümler geliştirir ve gerçek dünya tasarım problemlerine yaratıcı yaklaşımlar getirme becerilerini geliştirirler.

Örnek durum olarak belirtilen OMÜ Endüstriyel Tasarım Bölümü 2023-2024 Güz Dönemi Endüstriyel Tasarım V dersi kapsamında gerçekleştirilen proje çalışması, 14 haftalık bir süre zarfında ele alınmıştır. Proje konusu, iç veya dış mekânlarda konumlandırılacak bir kiosk tasarımıdır. Projenin amacı, ürünün vereceği hizmet ile birlikte entegre edilmiş, kullanıcı deneyimi, arayüz ve diğer temas noktaları (aplikasyon, ek ürün vb.) çözümlenmiş bir kiosk tasarlamaktır. Bu proje, öğrencilerin endüstriyel tasarım prensiplerini uygulamalarına ve dijital arayüz tasarımı ile fiziksel bir ürünün entegrasyonunu gerçekleştirmelerine odaklanmıştır. Ayrıca, ürünün sunacağı hizmetin de tasarlanması öğrencilerden beklenmiştir.

Projede, “ürün tasarımı”, “hizmet tasarımı”, “kullanıcı deneyimi tasarımı”, “arayüz tasarımı” ve “temas noktalarının tasarımı” olmak üzere beş farklı tasarım probleminin çözümlenmesi gerekmektedir. Öğrencilerden, proje amacına uygun konsept önerisinde bulunmaları, gerekli saha ve kullanıcı araştırmalarını yapmaları, konseptte uygun ürün ve hizmet tasarımı önerilerinde bulunmaları ve gerçekleştirilen konseptin malzeme, üretim yöntemleri ve üretim detaylarına uygun olarak tasarım aşamasını sonuçlandırmaları beklenmiştir.

Proje üç ana aşamadan oluşmuştur: konsept geliştirme, konseptte dayalı ürün tasarımı ve detay tasarımı. Konsept geliştirme aşaması, saha araştırmalarına dayalı konsept ve hizmet geliştirme sürecini içermektedir. Bu aşamada, öğrencilerden etkin bir kullanıcı araştırması yapmaları ve tüm araştırmaları yazılı notlar, makaleler, röportajlar, fotoğraflar ve videolar şeklinde belgelendirmeleri beklenmiştir. Araştırmalar sonucunda bir veya birden fazla ürün konsepti çerçevesi belirlenmesi istenmiştir.

Konseptte dayalı ürün tasarımı aşamasında, saha araştırmaları sonucu belirlenen konsept ve hizmet doğrultusunda kullanıcı deneyimlerine dayalı bir ürün geliştirme süreci gerçekleştirilmelidir. Belirlenen ürün konsepti detaylandırılmalı, kullanıcı problemleri ile

bağdaştırılmalı ve ürünün özellikleri, kullanımı ve fiziksel-teknik özellikleri açıklanmalıdır. Ürün arayüzü ve kullanıcı etkileşimi de bu aşamada çözümlenmelidir. Detay tasarımı aşamasında, gerçekleştirilen konseptin malzeme, üretim yöntemleri ve üretim detaylarına uygun olarak tasarım aşamasının sonuçlandırılması gerekmektedir. Öğrencilerden, ürünlerinde kullanacakları malzeme ve üretim tekniğini nedenleriyle birlikte belirlemeleri istenmiştir. Malzeme ve üretim teknikleri seçimi, seri üretime ve mantığına uygun olmalıdır. Ürünün anlaşılır olması, kullanılabilirliği, arayüzü ve güvenli bir şekilde kullanılması için uygun bir ürün dili yaratılması beklenerek, kullanıcı-ürün ilişkisi açıkça tanımlanmalıdır. Bu çerçevede öğrenciler tarafından ele alınan projeler dersi veren öğretim elemanı ile birlikte endüstriyel tasarımcılardan oluşan beş kişilik öğretim elemanlarından oluşan bir jüri önünde projelerini sunmuşlardır. Jüri, sunumu gerçekleştirilen projeleri tasarım süreci, yenilikçilik, üretilebilirlik ve sunum/maket kriterleri çerçevesinde değerlendirilmiş ve notlandırmıştır (Tablo 1).

Tablo 1 . Öğretim elemanları tarafından gerçekleştirilen proje değerlendirmeleri.

	Proje Konusu	Başarı Notu	Harf Notu*
1	Parfüm Deneyimi Kiosku	91	AA
2	Bisiklet Paylaşım Kiosku	86	AA
3	Kargo Paylaşım Kiosku	83	AA
4	Havaalanı Evcil Hayvan Taşıma Kiosku	82	BA
5	Spor Salonu Asistan Kiosku	79	BA
6	Bitki Ekim Kiosku	77	BA
7	Görme Engelliler İçin Alışveriş Kiosku	77	BB
8	Su Altı Turizmi Kiosku	67	BB
9	Açık Alan Wifi Kiosku	61	BB
10	Yazıcı Kiosku	60	CB
11	Forma Baskı Kiosku	59	CB
12	Hızlı Atıştırmalık Kiosku	59	CB
13	Şemsiye Paylaşım Kiosku	57	CC
14	Sağlık Merkezi Asistan Kiosku	54	CC
15	Mobil Etkinlik Kiosku	54	CC
16	Engelli Araç Tedarik Kiosku	52	CC

*Harf notları OMÜ eğitim öğretim yönetmeliği çerçevesinde verilmiştir. Değerlendirme bağıl sisteme göre yapılmıştır.

Yapılan bu çalışma aynı zamanda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Araştırma Üniversitesi adaylığı olması sebebiyle, yenilikçilik endeksi girdileri çerçevesinde OMU TTO Fikri Sınai Mülkiyet Hakları (FSMH) Birimi tarafından da incelenmiş ve ilgili patent ofisi değerlendirilmesine tabii tutulmuştur. Fakat yukarıda belirtilen proje değerlendirme kriterleri

sonucunda oluşan tablodan farklı bir şekilde bir değerlendirilme yapılmış ve tescil işlemlerinin yapılabileceği düşünülen projeler seçilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2 . Değerlendirilen projeler arasından tescil işlemleri için seçilen projeler.

Proje Konusu	Başarı Notu	Harf Notu
1 Parfüm Deneyimi Kiosku	91	AA
2 Bisiklet Paylaşım Kiosku	86	AA
3 Kargo Paylaşım Kiosku	83	AA
4 Havaalanı Evcil Hayvan Taşıma Kiosku	82	BA
5 Spor Salonu Asistan Kiosku*	79	BA
6 Bitki Ekim Kiosku	77	BA
7 Görme Engelliler İçin Alışveriş Kiosku	77	BB
8 Su Altı Turizmi Kiosku*	67	BB
9 Açık Alan Wifi Kiosku	61	BB
10 Yazıcı Kiosku	60	CB
11 Forma Baskı Kiosku*	59	CB
12 Hızlı Atıştırılabilir Kiosku	59	CB
13 Şemsiye Paylaşım Kiosku	57	CC
14 Sağlık Merkezi Asistan Kiosku*	54	CC
15 Mobil Etkinlik Kiosku	54	CC
16 Engelli Araç Tedarik Kiosku*	52	CC

*Fikri haklar başvurusu yapılması için seçilen projeler

Endüstriyel tasarım, yenilikçilik ve özgünlük unsurlarıyla öne çıkan bir alandır. Ancak bu tasarımların korunması ve tescil edilmesi sürecinde karşılaşılan zorluklar, tasarımların fikri mülkiyet hakları kapsamında değerlendirilmeleri sırasında önemli sorunlara yol açmaktadır. Bu bağlamda, OMÜ’de üretilen projeler ve bu projelerin değerlendirilme süreçleri üzerinden yapılan incelemeler, endüstriyel tasarım ve fikri mülkiyet hakları arasındaki değerlendirme farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır. Yenilikçilik, endüstriyel tasarımın temel taşlarından biridir. Ancak, bir tasarımın yenilikçi ve özgün olması, her zaman fikri mülkiyet hakları kapsamında korunabileceği anlamına gelmediği örnek durum üzerinden gözlemlenebilmektedir. OMÜ Endüstriyel Tasarım Bölümü’nde verilen Endüstriyel Tasarım V dersi kapsamında gerçekleştirilen projeler, öğretim elemanları tarafından başarılı bulunurken, patent vekilleri tarafından koruma altına alınması önerilen projelerle çelişmektedir. Bu çelişki, tasarımların yenilikçilik ve özgünlük kriterleri ile fikri mülkiyet hakları arasında uyumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Alan Araştırması: Locarno Sınıflarına Göre Tasarım Başvuruları Değerlendirilmesi

Locarno Sınıflandırması (WIPO, 1979), ürünlerin form ve estetik yönleri olan endüstriyel tasarımların uluslararası sınıflandırması için kullanılan bir sistemdir. Tasarımların tescil amacıyla kategorize edilmesi için standart bir yol sağlamaktadır. Sınıflandırma sistemi, tasarımların görsel görünümüne göre sınıflar ve alt sınıflar halinde düzenlenmesine yardımcı olarak tasarım tescillerinin araştırılmasını ve incelenmesini kolaylaştırır. Locarno Sınıflandırmasını kullanarak, tasarımcılar ve yetkililer tescil süreci sırasında belirli tasarım öğelerini kolayca bulabilmekte ve tanımlayabilmektedir.

Tablo 3 . 2019-2023 arası Locarno sınıflandırmalarına göre tasarım başvurularının dağılımı (Türk Patent, 2024).

Locarno Sınıflandırmalarına Göre Tasarım Başvurularının Dağılımı											
	2019		2020		2021		2022		2023		
	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	
03 - Seyahat Eşyaları Çantaları	471	18	582	12	765	34	1841	15	955	10	
04 - Fırçalar	22	28	60	10	56	22	59	5	39	21	
06 - Mobilya	8664	55	9880	17	14503	6	13764	37	13006	9	
07 - Ev Eşyaları	2624	62	2264	17	3526	20	3700	23	3170	100	
10 - Saat ve Ölçme Aletleri	200	20	318	24	396	21	399	30	313	18	
11 - Süs Eşyaları	1680	7	1311	11	5827	11	8016	24	3802	1	
12 - Taşıt Araçları	396	73	603	96	749	85	955	62	800	54	
21 - Oyunlar, Oyuncaklar ve Spor Malzemeleri	899	134	1365	90	1187	7	2103	6	947	5	
24 - Tıbbi Cihazlar	113	22	362	63	185	45	159	70	132	59	
26 - Aydınlatma Cihazları	523	36	733	33	966	28	937	48	567	47	
31 - Gıda ve İçecek Hazırlama	115	20	234	11	230	9	117	26	81	11	
TOPLAM	15.707	475	17.712	384	28.390	288	32.050	346	23.812	335	
* 2023 yılı verileri 15.01.2024 raporlama tarihi itibarıyla hazırlanmıştır.											
Başvuru tarihleri esas alınarak başvuru sayıları belirlenmiştir.											
Değerler tasarım sayısını göstermektedir.											

Araştırma çerçevesinde Türkiye’de yapılan tasarım tescil başvurularının Locarno Sınıflandırılmasına göre analizini yapmak Türkiye’deki genel tabloyu görmek adına önemlidir.

Bu çerçevede endüstriyel ürün ile ilişkili belirlenen kategorilerin son 5 sene içerisindeki tasarım başvuruları incelenmiştir (Tablo 3), (Dericioğlu, 2017; Turk Patent, 2022).

2019-2023 yılları arasında Locarno sınıflandırmalarına göre yapılan yerli tasarım başvurularında belirgin farklılıklar görülmektedir. Örneğin, 06 - Mobilya kategorisinde 2019 yılında 8.664 başvuru yapılmışken, bu sayı 2020 yılında 9.880'e, 2021 yılında 14.503'e kadar yükselmiş ve 2022 yılında 13.764'e, 2023 yılında ise 13.006'ya düşmüştür. Bu dalgalanmalar, mobilya sektöründeki yenilikçilik faaliyetlerinin ve piyasa taleplerindeki değişikliklerin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Mobilya kategorisindeki başvuru sayılarındaki artış, özellikle 2021 yılında zirve yaparak sektördeki yenilikçi projelerin yoğunluğunu göstermektedir. Ancak, 2022 ve 2023 yıllarında gözlemlenen düşüşler, piyasa doygunluğu veya ekonomik zorlukların etkisi olabilir.

07 - Ev Eşyaları kategorisinde de yıllar arasında dikkat çekici değişiklikler gözlemlenmektedir. 2019 yılında 2.624 olan başvuru sayısı, 2020 yılında 2.264'e düşmüş, ancak 2021 yılında 3.526'ya yükselmiş ve 2022 yılında 3.700'e ulaşmıştır. 2023 yılında ise başvuru sayısı 3.170'e gerilemiştir. Bu değişiklikler, ev eşyaları sektöründe tüketici taleplerinin ve tasarım yeniliklerinin nasıl dalgalandığını ortaya koymaktadır. Özellikle 2021 ve 2022 yıllarında yaşanan artışlar, ev eşyaları tasarımında gerçekleşen yenilikçi atılımların ve tüketici ilgisinin yüksek olduğunu göstermektedir. 2023 yılındaki düşüş ise piyasa doygunluğu veya ekonomik koşulların etkisiyle açıklanabilir.

11 - Süs Eşyaları kategorisinde de yıllar arasında belirgin değişiklikler bulunmaktadır. 2019 yılında 1.680 başvuru yapılırken, bu sayı 2020 yılında 1.311'e gerilemiş, 2021 yılında ise 5.827'ye ulaşarak büyük bir artış göstermiştir. 2022 yılında başvuru sayısı 8.016'ya yükselmiş ve 2023 yılında 3.802'ye düşmüştür. Bu kategorideki başvuru sayılarındaki dalgalanmalar, süs eşyaları tasarımındaki trendlerin ve tüketici ilgisinin değişkenliğini yansıtmaktadır. 2021 ve

2022 yıllarındaki ani artışlar, bu alanda yenilikçi ve dikkat çekici projelerin hayata geçirildiğini gösterirken, 2023 yılındaki düşüş, piyasanın bu projelere doygunluğunu veya ekonomik durgunlukları işaret ediyor olabilir.

Diğer kategorilere de bakıldığında, örneğin 12 - Taşıt Araçları kategorisinde, 2019 yılında 396 başvuru yapılırken, 2020 yılında 603'e, 2021 yılında 749'a yükselmiş ve 2022 yılında 955'e çıkmıştır. Ancak 2023 yılında başvuru sayısı 800'e düşmüştür. Benzer şekilde, 21 - Oyunlar, Oyuncaklar ve Spor Malzemeleri kategorisinde, 2019 yılında 899 başvuru yapılmışken, 2020 yılında 1.365'e, 2021 yılında 1.187'ye düşmüş, 2022 yılında 2.103'e çıkmış ve 2023 yılında 947'ye gerilemiştir. Bu kategorilerdeki başvuru sayılarındaki dalgalanmalar, taşıt araçları ve oyunlar sektörlerindeki yenilikçilik ve tüketici taleplerindeki değişimlerle açıklanabilir.

Genel olarak, yıllara göre toplam başvuru sayıları incelendiğinde, 2021 yılında birçok kategoride başvuru sayılarında önemli bir artış görülmekte ve 2023 yılında ise bir düşüş yaşanmaktadır. 2021 yılındaki artışlar, birçok kategoride yeni ve yenilikçi projelerin geliştirildiğini ve bu dönemde tasarımcıların daha aktif olduğunu göstermektedir. Ancak 2023 yılında gözlemlenen düşüşler, sektördeki olası ekonomik zorluklar veya piyasa doygunluğuna işaret etmektedir. Bu veriler, endüstriyel tasarım alanındaki yenilikçilik faaliyetlerinin ve piyasa koşullarının dinamik doğasını yansıtmaktadır. Bazı yıllarda belirli kategorilerdeki başvuru sayılarındaki artış, bu kategorilerdeki teknolojik ilerlemeler ve yenilikçi ürünlerin piyasaya sürülmesiyle ilişkilendirilebilir.

Alan Araştırması: Desin Turkey Tasarım Yarışmasına Göre Firmaların Tasarım Başvurularının Değerlendirilmesi

Araştırmada Türkiye'de tasarım tescillerini Locardo sınıflandırılması dışında farklı bir açıdan değerlendirmek için Design Turkey tasarım yarışması çıktıları üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Ekim 2006'da ETMK (Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu), Türk

sanayisinde ve toplumunda tasarım bilincini yükseltmek ve 'iyi tasarım'a olan talebi artırmak amacıyla ulusal bir endüstriyel tasarım ödül programı tasarlama ve uygulama niyetini üyelerine duyurmuştur (Hasdoğan, 2012). Seçim sisteminin adı, başvuru kuralları, ürün sınıflandırması ve ödüllendirme süreci ile değerlendirme kriterleri, danışma kurulunun görüşleri de dikkate alınarak 2008 yılında ödüllerin ilk turunda uygulanmak üzere tanımlanmıştır. Ödül programı, endüstriyel yöntemlerle üretilmiş ve son üç yıl içinde piyasaya sürülmüş ürünler için başvurular davet edilmiştir.

Yarışmaya katılan projeler üzerinden de Üstün Tasarım Kriterleri için yapılan değerlendirmeler şu şekildedir (Hasdoğan, 2012).

1. İnovasyon: Bir üründe basit bir farklılaştırma yerine radikal değişim; yeni teknolojilerin, süreçlerin ve yöntemlerin yaratıcılık ve sıra dışı tasarım becerileriyle kullanılması; yeni sorun alanlarının keşfedilmesi ve tasarım çözümlüyle hedeflenen kullanıcıların hayatına köklü ve olumlu bir reform getirilmesi.

2. İşlevsel üstünlük: Pratik ve kullanıcılar tarafından kolayca anlaşılabilen üst düzey işlevsellik sunmak.

3. Estetik üstünlük: Toplumun beğenisini yükseltebilecek olağanüstü estetik nitelikler; çağın ötesinde yüksek görsel kaliteye sahip olma.

4. Kullanıcılara karşı duyarlılık: Kullanıcıyla yeni etkileşimler kurmanın üstün niteliklerini sağlamak ve kullanıcıyı bağımsız, üretken ve güçlü kılmak için ürünün işlevselliğini ve kullanılabilirliğini geliştirmek; evrensel tasarım ilkelerini benimsemek: yaşlılar veya engelliler de dahil olmak üzere dezavantajlı kullanıcı grupları tarafından erişilebilirlik ve kullanılabilirlik.

Şekil 1. 2021 Design Turkey Ürün Tasarımı kategorisi Üstün Tasarım ödülleri

5. Sanayinin gelişimine katkı: Yerel sanayinin gelişiminde öncü bir rol oynamak ve yeni sanayi ve istihdam için fırsatlar sağlamak.

6. Çalışma ortamına ve markaya katkı: Marka imajını güçlendirme ve marka kimliği oluşturma potansiyeline sahip olması; ihracat için potansiyel yaratması ve trend belirleyici niteliklere sahip olması.

7. Toplumun kültürüne ve kimliğine önemli bir değer katmak: Özellikle Türkiye için tasarım kimliği oluşumuna katkıda bulunmak, bu kimliğe değer katmak; hedef kullanıcıların kültürel alışkanlıklarına duyarlı olmak, düşük gelir gruplarına yeni ve ekonomik fırsatlar sunmak.

8. Kayda değer çevresel değer: Doğal ve ekonomik kaynakların iyi kullanılması; sürdürülebilir tasarım ilkelerinin uygulanması.

Bu çerçevede 2021 yılı tasarım yarışmasında Üstün Tasarım ödülü almaya hak kazanan tasarımlar Şekil 1’de yer almaktadır. Ödül alan tasarımların başvurularını gerçekleştiren firmalar teknik olarak tasarım alanlarını öncelediği kabul edilebilmektedir. Bu çerçevede bu firmaların tasarım tescil durumlarını incelemek Türkiye’deki tasarım tescil başvuru durumları hakkında anlamlı bir bilgi oluşturabileceği düşünülmüştür. Türk Patent arşivinden yapılan incelemelere göre bu firmaların tasarım tescil durumları Tablo 4’de belirtilmiştir.

Firmalar ve tescil durumları incelendiğinde önemli birkaç nokta karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle bu firmaların bir tasarım yarışmasına başvurusu, endüstriyel tasarımı önemsediklerini ve yeni ürün geliştirme süreçlerinde endüstriyel tasarım yaklaşımlarını benimsediklerini göstermektedir. Ayrıca belirtilen tasarım değerlendirme kriterlerine uygun tasarım süreçleri izledikleri söylenebilir. Bunun yanı sıra, Tablo 4 incelendiğinde, 2021 yılında tasarım yarışmalarına katılmalarına rağmen tüm firmaların 2020 yılından sonra tescil işlemlerinde bulunmadıkları görülmektedir.

Tablo 4 . Design Turkey 2021 Üstün Tasarım Ödülü alan firmaların tasarım tescil başvuruları.

Firmalar	Tasarım Tescil Sayısı	Tescil Alınan Yıllar
A	476	2007 - 2017
B	-	-
C	9	2010 - 2018
D	9	2014 - 2023
E	5	2002 - 2010
F	1	2004
G	15	2010 - 2020
H	-	-

Özellikle Firma A'nın 2007 - 2017 yılları arasında 476 tescil başvurusu yapması, bu firmanın yoğun bir inovasyon ve tasarım süreci yaşadığını işaret ederken, bu dönemin ardından tescil başvurusunda bulunmamış olması dikkat çekicidir. Firma C ve G gibi bazı firmalar ise nispeten daha düşük sayıda tescil başvurusunda bulunmuş, ancak bu başvuruları 2018 ve 2020 yıllarına kadar sürdürmüşlerdir. Firma D'nin 2014 - 2023 yılları arasında yaptığı 9 tescil başvurusu, uzun vadeli ve sürekli bir inovasyon stratejisi uyguladığını gösterirken, diğer firmalar için de benzer değerlendirmeler yapılabilir.

Firma B ve H'nin tescil başvurusunda bulunmamış olmaları, bu firmaların inovasyonlarını tescil ettirmekten kaçındıklarını veya alternatif koruma yolları kullandıklarını düşündürebilir. Firma E'nin tescil başvurularının 2002 - 2010 yılları arasında yoğunlaştığı, daha sonra bu faaliyetlerin azaldığını veya durduğunu gösterir. Bu durum, firmanın inovasyon stratejisinde bir değişiklik olduğunu veya farklı bir döneme geçtiğini gösterebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma genel olarak değerlendirildiğinde gerek örnek olay gerekse alan araştırmaları incelendiğinde, fikri haklar çerçevesinde tasarım ve endüstriyel tasarım tanımlaması arasındaki farkların iyi tanımlanması ve teknoloji odaklı yenilik ve tasarım odaklı yenilik tanımları üzerinden yeniden şekillendirilmesi veya tanımlandırılması gereklilikleri ortaya çıkmaktadır. İki farklı tasarım tanımındaki farklılıklar ve çelişkiler düzeltilmeli, problem odaklı yaklaşım ve inovasyon kavramlarını içeren yeni bir tanım sistemi geliştirilmelidir. Biçim ve şekil tasarım için önemli olmakla birlikte, günümüzde kullanıcı odaklı yaklaşımlar tarafından takip edilmektedir. Bu yaklaşım özellikle endüstriyel tasarım çerçevesinde ürün, hizmet ve sistem ekseninde yeniden ele alınmalıdır.

Endüstriyel tasarımın yenilikçilik ve özgünlük kriterleri ile fikri mülkiyet hakları arasındaki uyumsuzluklar, projelerin tescil edilme süreçlerinde önemli zorluklara yol açmaktadır. Özellikle firmalar üzerinden yapılan analizde, tasarıma önem veren firmaların tasarım tescili konusundaki çekinceleri detaylı bir şekilde araştırılmalıdır. OMÜ'deki uygulamalar üzerinden yapılan incelemeler, bu uyumsuzlukların giderilmesi gerektiğini ve yenilikçilik ile fikri mülkiyet hakları arasında daha dengeli bir ilişki kurulması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, kriterlerin uyumlaştırılması, eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının artırılması ve iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi, endüstriyel tasarım alanında yenilikçi projelerin korunmasını ve geliştirilmesini sağlayacaktır.

Firmaların tasarım tescili konusundaki çekincelerinin araştırılması, endüstriyel tasarım ve fikri mülkiyet hakları arasındaki uyumsuzlukları daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu çekincelerin anlaşılması, firmaların inovasyon süreçlerinde nasıl daha etkili ve verimli olabileceklerine dair önemli ipuçları sunabilir. Ayrıca, tasarım tescil süreçlerinin daha kullanıcı dostu ve erişilebilir hale getirilmesi, firmaların bu süreçlere olan güvenini artırabilir ve dolayısıyla daha fazla yenilikçi projenin tescil edilmesini teşvik edebilir.

Sonuç olarak, endüstriyel tasarım ve fikri mülkiyet hakları arasındaki ilişki, yenilikçi projelerin korunması ve tescil edilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, üniversiteler, patent ofisleri ve endüstri temsilcileri arasında güçlü iş birliklerinin kurulması ve sürdürülebilir bir eğitim ve bilgilendirme mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Böylece, endüstriyel tasarım alanında yenilikçi projelerin daha etkin bir şekilde korunması ve geliştirilmesi sağlanabilir, bu da hem ulusal hem de uluslararası düzeyde rekabet gücünü artırabilir.

Araştırmanın sınırlılıkları, çalışmanın Ondokuz Mayıs Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü öğrenci projeleri üzerinden yapılan incelemeler üzerinden ilerlemesi gösterilebilmektedir. Bu durum, bulguların genellenebilirliğini kısıtlayabilir. Ayrıca, yalnızca belirli bir coğrafi bölge ve sektörde gerçekleştirilen incelemeler, küresel düzeyde daha geniş bir bakış açısı elde edilmesini engelleyebilir. Gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalar için, farklı üniversiteler ve sektörlerdeki endüstriyel tasarım projelerini karşılaştırmalı olarak incelenmesi, daha kapsamlı ve genellenebilir sonuçlara ulaşabilmesini sağlayacaktır. Hem ulusal hem de uluslararası tasarım tescil süreçleri ve bu süreçlerin firmalar üzerindeki etkilerini araştırmak, daha evrensel stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunabilecektir. Ayrıca, teknoloji odaklı yenilik ile tasarım odaklı yenilik arasındaki farklılıkların daha detaylı bir şekilde incelenmesi, bu alandaki tanımların daha net ve uygulanabilir olmasını sağlayabilir. Üniversiteler, patent ofisleri ve endüstri temsilcileri arasındaki iş birliklerini güçlendirmeye yönelik araştırmalar, endüstriyel tasarım ile fikri mülkiyet hakları arasındaki uyumsuzlukların giderilmesine önemli ölçüde katkı sunabilir.

Çıkar Çatışması

Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

KAYNAKLAR

- Agostini, L., Filippini, R., & Nosella, A. (2016). Protecting intellectual property to enhance firm performance: does it work for smes?. *Knowledge Management Research & Practice*, 14(1), 96-105. <https://doi.org/10.1057/kmrp.2014.20>
- Al-Mawali, N. (2015). Do intellectual property rights play a role in the economic growth of petro-states?: some empirical evidence from the gcc countries. *The Journal of Developing Areas*, 49(4), 245-256. <https://doi.org/10.1353/jda.2015.0123>
- Balkanal, Z. (2022). Afyon ili bayat ilçesi türkmen kilimlerinin kompozisyonlarının tasarımı ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(3), 884-911. <https://doi.org/10.55666/folklor.1174731>
- Bıyıklı, N. E. (2021). Tekstil ve moda tasarımı eğitiminde sektör iş birliğiyle yürütülen tasarım projelerinin taraflar açısından önemi. *Yıldız Journal of Art and Design*, 8(1), 23-32. <https://doi.org/10.47481/yjad.850266>
- Brem, A., Nylund, P. A., & Hitchen, E. L. (2017). Open innovation and intellectual property rights. *Management Decision*, 55(6), 1285-1306. <https://doi.org/10.1108/md-04-2016-0223>
- Brown, W. M. (2003). Intellectual property law: a primer for scientists. *Molecular Biotechnology*, 23(3), 213-224. <https://doi.org/10.1385/mb:23:3:213>
- Chen, Y. and Puttitanun, T. (2005). Intellectual property rights and innovation in developing countries. *Journal of Development Economics*, 78(2), 474-493. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2004.11.005>
- Dericioğlu Egemen, A. (2017). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Fikri Haklar Alanındaki Performanslarının Design Turkey Ödül Sistemi Kazananları Üzerinden Analizi (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Geronikou, A., Srimahaeak, T., Rantsiou, K., Triantafillidis, G., Larsen, N., & Jespersen, L. (2020). Occurrence of yeasts in white-brined cheeses: methodologies for identification, spoilage potential and good manufacturing practices. *Frontiers in Microbiology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2020.582778>

- Hasdoğan, G. (2012). Characterising Turkish Design Through Good Design Criteria: The Case Of'Design Turkey' Industrial Design Awards. METU Journal of the Faculty of Architecture, 29.
- Lai, E. L. (1998). International intellectual property rights protection and the rate of product innovation. Journal of Development Economics, 55(1), 133-153.
[https://doi.org/10.1016/s0304-3878\(97\)00059-x](https://doi.org/10.1016/s0304-3878(97)00059-x)
- WIPO (1979). Locarno Agreement, Establisihing an International Classification for Industrial Designs. <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/285822> Erişim: 30.05.2024
- Maldonado, T. (1993). Industrial design: Some present and future queries: The fourth Banham memorial lecture. Journal of Design History, 6(1), 1-7.
- Manzini, R. and Lazzarotti, V. (2015). Intellectual property protection mechanisms in collaborative new product development. R&D Management, 46(S2), 579-595.
<https://doi.org/10.1111/radm.12126>
- Maskus, K. E. (2015). Intellectual property in a globalizing world: issues for economic research. Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics, 22(3), 231-250.
<https://doi.org/10.1080/16081625.2015.1057947>
- Norman, D. A., & Verganti, R. (2014). Incremental and radical innovation: Design research vs. technology and meaning change. Design issues, 30(1), 78-96.
- Oğur, S. and Duruk, M. (2021). Evaluation of nutritional composition and chemical composition of bitlis herby cheese according to standards. Food and Health, 7(2), 91-102. <https://doi.org/10.3153/fh21011>
- Osunde, C. (2016). Intellectual property rights in nigerian business environment: challenges and prospects. Intellectual Property Rights: Open Access, 04(03).
<https://doi.org/10.4172/2375-4516.100070>
- Saatçi, G. (2019). Coğrafi işaretli yiyeceklerin tanıtım unsuru olarak yöresel yemekler kapsamında değerlendirilmesi (analysis on the use of products with geographical indication as a promotion factor in the case of local foods). Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 7(1), 358-374. <https://doi.org/10.21325/jotags.2019.367>
- Schneider, P. (2005). International trade, economic growth and intellectual property rights: a panel data study of developed and developing countries. Journal of Development Economics, 78(2), 529-547. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2004.09.001>
- Türk Patent (2022). Locarno Sınıfları. <https://www.turkpatent.gov.tr/tasarim-locarno-siniflandirmasi>

Türk Patent (2023). Tasarım Başvuru Kılavuzu. <https://www.turkpatent.gov.tr/tasarim-bilgilendirme>

Türk Patent (2024). Tasarım Başvurularının LOCARNO Sınıflarına Göre Dağılımı. <https://www.turkpatent.gov.tr/tasarim-istatistik>

Ünsal, T. (2018). The role of industrial design within new product development process: turkey and west europe. MEGARON / Yıldız Technical University, Faculty of Architecture EJournal. <https://doi.org/10.5505/megaron.2018.87699>

WDO, (2024). Definition of Industrial Design.(Erişim tarihi: 23.05.2024).

<https://wdo.org/about/definition/>

Yalçın, I., & Korkut, F. (2014). Endüstriyel Tasarım Tescili Başvurusunda Görsel Anlatımın Hazırlanmasına Yönelik Ulusal Bir Kılavuz Önerisi. UTAK 2014 Bildiri Kitabı Eğitim, Araştırma, Meslek Ve Sosyal Sorumluluk,(10-12 Eylül 2014).

İYİ SINIF ÖĞRETMENİ ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: TEMEL NİTEL ÇALIŞMA

Ferdi TÖRE^{1*}, Mustafa ÇATALÇAM², Zeynep TÖRE³

¹ Ahmet Yesevi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Yüksek Lisans, Ankara

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Girişimcilik ve Yenilikçilik Anabilim Dalı, Samsun

³ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Samsun

¹<https://orcid.org/0009-0002-6815-341X>

²<https://orcid.org/0009-0001-6505-6932>

³<https://orcid.org/0009-0001-6096-4173>

*Corresponding author: mustafacatalcam@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12752038>

Araştırma Makalesi/Derleme

Makale Tarihiçesi:

Geliş tarihi: 14.04.2024

Kabul tarihi: 14.06.2024

Online Yayınlanma: 30.06.2024

Anahtar Kelimeler

Eğitim

Öğretim

Öğretmen

Sınıf Öğretmeni

ÖZET

Bu çalışma, iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya Samsun ilinde yer alan bir ilkokuldaki 27 öğrenci ve 24 öğretmen katılım sağlamıştır. Çalışmada hem öğrencilere hem de öğretmenlere "Sizce iyi bir sınıf öğretmeni hangi özelliklere sahip olmalıdır?" sorusu yöneltilmiş alınan yanıtlar üzerinden nitel veri analizi yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre: İyi bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken özellikler öğrenciler tarafından en fazla sınıf öğretmeninin anlayışlı ve hoş görülü olması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Daha sonra İyi bir sınıf öğretmenin saygılı, dürüst, tarafsız ve adil bilgili çalışkan olması gerektiği dile getirilmiştir. Öğretmen yanıtları incelendiğinde ise iyi bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken özellikler incelendiğinde öğretmenlerin en fazla verdiği cevap sınıf öğretmeninin donanımlı ve yeniliğe açık olması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Daha sonra İyi bir sınıf öğretmenin anlayışlı hoşgörülü güler yüzlü, çocukları seven, sabırlı, empati yapabilmesi dil olması ve bilgili çalışkan olması gerektiği gelmektedir. Çalışma sonucunda, sınıf öğretmenleri anlayışlı güler yüzlü ve adil olmaya özen göstermeleri, bireysel farklılıkları dikkate almaları, çocukları sevmeli, disiplinli, donanımlı ve empati yapabilmeleri, iletişimi güçlü, mesleğini seven, öğrenci merkezli, sabırlı olmaları, öğrencilerine karşı ilgili, eğlenceli, şefkatli, kararlı, öğretici, eğitici öğrenciyi teşvik edici olmaları gerekmektedir.

STUDENT AND TEACHER OPINIONS ON GOOD CLASSROOM TEACHER CHARACTERISTICS: A BASIC QUALITATIVE STUDY

Research article/Reviews

Article History:

Received: 14.04.2024

Accept: 14.06.2024

Available online: 30.06.2024

Keywords:

1 Education

2 Teaching

3 Teacher

4 Class Teacher

ABSTRACT

This study was conducted to investigate student and teacher opinions about good classroom teacher characteristics. 27 students and 24 teachers in a primary school in Samsun participated in the study. In the study, both students and teachers were asked, "What qualities should a good classroom teacher have?" Qualitative data analysis was carried out on the answers to the question. According to the findings obtained from the study: It was seen that the characteristics that a good classroom teacher should have were stated by the students that the classroom teacher should be understanding and tolerant the most. Then it was stated that a good classroom teacher should be respectful, honest,

impartial and fair, and knowledgeable/hardworking. When the answers of the teachers are examined, when the characteristics that a good classroom teacher should be examined, it is seen that the teachers mostly stated that the classroom teacher should be equipped and open to innovation. Afterwards, a good classroom teacher should be understanding/tolerant/friendly, loving children, patient, empathetic-fair, and knowledgeable/hardworking. As a result of the study, it was determined that the classroom teachers should be understanding, friendly and fair, take individual differences into consideration, love children, be disciplined, equipped and empathize, have strong communication, love their profession, be student-centered, patient, interested in their students, fun, compassionate and determined. It is recommended that the Ministry of National Education (MEB) and higher education institutions that train classroom teachers conduct SWOT analyzes on this issue.

GİRİŞ

Dünya üzerinde gerçekleştirilen tüm eğitim uygulamalarının ana unsurlarından biri öğretmendir. Öğretmen hem okul içerisinde hemde toplumsal düzeyde önemli rolleri bulunan bir kişidir. Bilhassa öğrencinin geleceğe hazırlanması ve elde edeceği başarıda öğretmen hayati bir önem arz etmektedir. Bu kapsamda, öğretmenlik mesleği profesyonellik gerektiren özel bir mesleklerden biridir (Yıldırım, Ünal ve Çelik, 2011). *Beydoğan' a göre "Hiçbir sistem, sistemi işleten bireyin niteliğinin ötesine geçemez. Öğretme-öğrenme sürecinde öğretmenin yerini hiçbir öğenin doldurması mümkün değildir. Çünkü öğretmen, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanarak öğrenme ortamlarını düzenleyen, öğrenmeyi kılavuzlayan, öğretim işinin nicelik ve niteliğini planlayan, uygulamayı yürüten ve öğrencileri değerlendiren kişidir"* (Fidan ve Erden, 1994; Beydoğan, 2001). Eğitimin ifa edilmesinde öğretmenin rolü günümüzde herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bir toplumun kalkınması için ilk önce yetişmiş insan gücüne gereksinim bulunmaktadır. Yetişmiş insan gücünü yaratacak temel kurumlar ise okullardır. Bir okulun iyi olabilmesi de önemli oranda öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalitesi ile doğru orantılıdır (Seferoğlu, 2001). Literatürde yapılmış olan çok sayıda akademik araştırma *"eğitimin sonuçlarını ve çıktılarını etkileyen en önemli değişkenin öğretmenlerin yeterlikleri ve nitelikleri olduğu ortaya konulmuştur"* (Lewis, vd 1999; Darling-Hammond, 2000; ; Hanushek ve Rivkin, 2006; Dodeen, vd., 2012). Bu kapsamda, eğitim alanında tasarlanan hedeflere ulaşabilmenin, bu sürece yön veren öğretmenlerin nitelik ve yeterlikleriyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Öğretmen yeterlikleri kavramı, öğretmenlerin *"öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar"* olarak nitelendirilmektedir (MEB, 2006).

Türk eğitim tarihi incelendiğinde öğretmenlik mesleğini icra edecek kişilerin sahip olması gereken yeterlilikler ve taşımaları gereken özellikler gerek Milli Eğitim Bakanlığı gerekse yükseköğretim kurumları ve diğer akademik çevreler tarafından yapılan çalışmalarla da uyumlu bir biçimde sürekli değişim ve gelişim göstermiştir (Küçükahmet, 1999; Özdemir ve Yalın, 1999; Alkan, 2000; Çakır, Erkuş ve Kılıç, 2000; Uygur ve Çakır, 2015).

MEB'in (2017:8) hazırladığı öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri kılavuzuna göre, güncellenen Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri; *"Mesleki Bilgi (Alan Bilgisi, Alan Eğitimi Bilgisi, Mevzuat Bilgisi)", "Mesleki Beceri (Eğitim Öğretimi Planlama, Öğrenme Ortamları Oluşturma, Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme, Ölçme ve Değerlendirme)", "Tutum ve Değerler (Millî-Manevi ve Evrensel Değerler, Öğrenciye Yaklaşım, İletişim ve İş Birliği, Kişisel ve Mesleki Gelişim)"* olmak üzere birbirleri ile bağlantılı üç yeterlik alanı ile

bunların altında bulunan on bir yeterlikten meydana gelmektedir. Öğretmenlerde bulunması icap eden vasıflar ve yeterlikler her öğretim seviyesinde oldukça önemli bir husustur.

Diğer öğretmenlere göre sınıf öğretmenlerinde olması gereken özellikler ve onlardan beklenenler değişiklik arz etmektedir. Öyle ki bir sınıf öğretmeni eğitimin ilk başlangıç aşamasında kişiye rehberlik yaparak onun temel toplumsal becerilerinin geliştirilmesine ve bilgi edinmesine katkıda bulunan en önemli unsurdur (Çelik, Yorulmaz ve Çokçalışkan, 2019).

Bundan dolayı ideal bir sınıf öğretmeni olarak değerlendirilebilecek öğretmenin, genel mesleki yeterliğinin bulunması çok önemlidir. Bir sınıf öğretmeninde bulunması arzu edilen vasıflar günümüze kadar MEB'in yeterliliklerin tespit ve tanımlanmasına yönelik faaliyetleri neticesinde oluşturulmuştur (Taşkaya, 2012). Sınıf öğretmenlerinden toplumun talepleri ve öğrencilerin istekleri ortaöğretim ve yükseköğretim alanından farklı olarak daha çok pedagojik alanlara yönelen bir eğilim sergilemektedir. Bu kapsamda sınıf öğretmenlerinden istenen özelliklere dair öğretmen ve öğrenci düşüncelerinin tespit edilmesi oldukça önemli bir durumdur. Alan yazın incelendiğinde sınıf öğretmenlerinden beklenen niteliklere ve yeterliliklere yönelik öğretmen ve öğrenci düşüncelerine dayanan çalışmaların çok az olduğu dikkat çekmiştir. Toplumsal tabanda vasıflı bir sınıf öğretmeni "iyi sınıf öğretmeni" kavramı ile tanımlanmaktadır. Bu noktada bu çalışmada, toplumda yoğun bir biçimde dile getirilen "iyi sınıf öğretmeni" kavramının öğretmen ve öğrenci gözünden her birinin fikri alınmak suretiyle incelenmesi ve iyi sınıf öğretmeninde olması gereken özelliklerin derlenerek durumun ortaya konulması hedeflenmiştir.

Bununla birlikte bu çalışmada gerek ulusal gerekse uluslararası literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Problem Durumu

İnsanoğlu yaratılışından günümüze kadar gerek hayatını sürdürebilmesi gerekse aile oluşturup bir kazanç sağlayarak gereksinimlerini ihtiyaçlarını karşılayabilmesi kuşkusuz iyi bir eğitim alabilmesi, bir bilgi birikimine sahip olması güzel bir işe sahip olup iyi bir gelir elde etmesi ile doğru orantılıdır. Buraya kadar ifade edilen şeylerin gerçekleşmesi eğitimden geçmektedir. Eğitim alacak bir öğrenci ise gerek eğitim hayatının sonraki dönemlerine gerekse atılacak ilk temel olan ilköğretim düzeyinde etkilendiği rol model aldığı ikimseler sınıf öğretmenleridir. Sınıf öğretmenlerini sadece mevzuat ve üst yönetim tarafından değerlendirmek yeterli olmamakta onların öğrencilerle ne kadar bütünleşebildiği hem öğrencilerin gözünden hem de meslektaşlarının gözünden değerlendirilmesi gerekmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın temel problemini iyi bir sınıf öğretmenin özelliklerinin neler olması gerektiğinin öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesindeki katkı yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerini araştırmaktır. Bu konuda daha sonraki çalışmalara yardımcı olmaktır.

Alt Problemleri

- İyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?
- İyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Eğitim ve öğretimin ana lokomotif gücü olan öğretmenler üstlendikleri rol itibarıyla yarınlarımız olan çocuklarımızın iyi bir insan, iyi bir yurttaş ve ülkesine, ailesine ve çevresine katkısı olan bir birey olmaları adına en büyük desteği sunan kimselerdir. Ülkemizde eğitimin ilk aşamasında öğrenciler sınıf öğretmenleri elinde eğitim öğretim hayatına başlamaktadırlar. Bu sebeple iyi bir sınıf öğretmenin taşıması gereken özellikler çok önemlidir. İyi sınıf öğretmeni özellikleri hem meslektaşları hem de öğrenciler tarafından değerlendirildiğinde objektif bir değerlendirme olacaktır. Bu çalışma iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerini ortaya koyması bu alanda güncel bir çalışma olması ve kendisinden sonra yapılacak diğer akademik çalışmalarda yararlanılacak bir kaynak olması yönünden önem arz etmektedir.

Sınırlılıklar

- Bu çalışma bir eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır
- Bu çalışma öğrenci ve öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim: “Bireylerin davranış örüntülerini değişme süreci. Önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan plânlı etkiler dizgesidir. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tamamıdır.” şeklinde tanımlanır.

Öğretim: Eğitimin okul içindeki bölümünü kapsayan kısmıdır.

Sınıf Öğretmeni: “Sınıf öğretmeni kendisine verilen sınıfın eğitim ve öğretim faaliyetlerini, eğitim ve öğretim programında belirtilen esaslara göre planlayan ve uygulayan, ders dışında okuldaki eğitim ve öğretim işlerine etkin bir biçimde katılan ve bu konularda mevzuatta belirtilen görevleri yerine getiren kişidir” (MEB, 2014).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Öğretmenlik Mesleği

Bir eğitim sisteminin en önemli unsurlarından biri öğretmendir. İleriki kuşakların ana mimarı olan öğretmenler öğretim ve eğitim faaliyetlerinin öncelikli sorumlusu kişisidir.

Öğretmen sorumluluğu altında bulunan öğrencilerine öğretilen programlarda yer alan içeriği aktaran, öğrencilerini yarınlara hazırlamak adına onlara olumlu tutum ve davranış kazandıran, öğrencilerine karşı örnek bir rol model olan ayrıca öğrenme sürecini kalıcı ve eğlenceli bir hale getiren kimsedir (Özdemir, 2018). Bir başka tanıma göre öğretmen, devlet tarafından belirlenmiş olan eğitim politikalarının sahada uygulanmasını sağlayan ve politikaların oluşumunda etkisi olan kişidir (Büyükkaragöz ve ark., 1998). Yapılmış olan bu tanımdan da anlaşılacağı gibi öğretmenler toplumun ve devletin devamlılığında yer alacak vasıfta insan yetiştirmektedirler. Öğretmenlik milletin, öğretim ve eğitim, ayrıca bu hususla alakalı yönetim vazifelerini üstüne alarak ifa eden bir uzmanlık mesleğidir (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu). Öğretmenlik kavramı ise programda bulunan edinimleri öğrencilere aktarmayı vazife edinmiş olan kişidir (OECD, 2009). Yukarıda bulunan tanımlarda yer alan görevlerin ve sorumlulukların ifa edilebilmesi için öğretmenler iyi derecede beceri, bilgi, yetiştirme ve ile mesleğe özel davranış ve tutumlara sahip olmalıdırlar (Hacıoğlu ve Alkan, 1997; Pektaş ve Kamer, 2011).

Öğretmenlik Mesleğinin Temel Özellikleri

Bir eğitim sisteminde yapılması gereken temel fonksiyonların sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesinde en önemli unsur içerisinde yer alan öğretmenin taşıdığı özelliklerdir. Bu sebeple, herhangi bir ülkede eğitim ile alakalı sonuçların geliştirilmesi ve daha kaliteli hale getirilmesinde ilk önce yapılması gereken iş öğretmenlerin niteliklerinin geliştirilmesidir. Bu sebepten dolayı eğitim sisteminin en yaşamsal ögesi olan öğretmenlerin kişisel-mesleki yeterliliklerini yükseltme çabası ve endişesi bütün toplumlarda daima üzerinde kafa yorulan bir konu olmuştur (MEB, 2017).

Bir öğretmen öğrencilerine öğretmesi gereken konuya tüm yönleri ile hakim olmalı bilgisini daima güncel tutmalıdır (Güven ve ark., 2012). Öğretmenler sadece alan bilgisi değil bununla birlikte öğretmenlik mesleğine yönelik bilgi ve becerilerde de iyi durumda olmalıdır. Sınıfında bulunan öğrencilerinin konuları ne şekilde daha iyi öğrenip kavrayabileceklerini daha önceden bilerek onlara yönelik dersin kavranmasında katkısı olacak materyaller hazırlamalıdır. Öğretmen sorumluluğu altında bulunan öğrencilerinin örnek aldığı bir rehber olma özelliği taşımaları onları yarınlara hazırlanırken olumlu tutum ve davranışlar edinmelerine katkıda bulunmalıdır. Bir başka ifadeyle alan uzmanlığıyla beraber öğretmenlik meslek bilgisine de oldukça iyi düzeyde hakim olmalıdır (Köroğlu, 2015). Ayrıca iyi bir öğretmen iyi derecede kültür bilgisine sahip olmalı ülke içerisinde ve dünyada yaşanan gelişmeleri daima takip etmelidir (Özdemir, 2018)

Erden (1998) etkili bir öğretmende bulunması gereken mesleki beceri ve yeterlikleri beş temel başlık altında gruplandırmıştır. Sırası ile bunlar;

Öğretim Sürecini Planlama: Bir öğretmen sorumluluğu altında bulunan öğrencilerinin konuları daha kalıcı ve kaliteli bir biçimde öğrenebilmeleri adına eğitim-öğretim aşamalarının planını daha evvel yapmalıdır. İyi derecede hazırlanan bir ders planında konular giriş-gelişme-değerlendirme olarak üç ana bölümde sınıflandırılmalıdır.

İşlenecek dersin giriş bölümünde öğretmen öğrencilerin dikkatini konuya çekmelerini sağlar, ders hakkında ön bilgi ve bu dersin hedef ve amaçlarını söyler. Bu şekilde öğrencilerin ders için harekete geçmelerini amaçlar.

Dersin gelişme bölümünde öğretmen öğrencilere işlenen dersteki konuyla ilgili yeni teoriler, kavramlar ve bilgiler verir.

Dersin değerlendirme bölümünde ise öğretim aşamasında edinilmiş olunan beceriler ve bilgiler kontrol edilerek hedeflere ulaşılma düzeyini test eder. Bu aşamadan sonra varsa ortaya çıkan eksikliklere yönelik düzenleyici faaliyetlerde bulunur. Kaliteli bir şekilde hazırlanan bir plan ile öğretmen, öğrencinin derse dahil olmasını sağlar ancak bu planlar dersin ve anın ihtiyaçlarına göre bazen revize de edilebilmektedir.

Çeşitlilik Getirebilme: Bir eğitim öğretim sürecinde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri aşırı disiplin uygulanması sonucu ortaya çıkan tekdüzelik sorunudur. Böyle bir durumda sıkıcı bir hal alan ders veya diğer etkinlikler öğretmen tarafından çeşitlendirilerek eğlenceli hale getirilmeye çalışılır. Zira bir öğretmen hep aynı biçimde ders anlatım aynı tutum ve davranışları sergileyip aynı ödüllendirme yöntemlerini kullanırsa bir zaman sonra monotonluğa yol açmış olur.

Öğretim faaliyetlerini etkili bir hale getirmek hem kendisini hem de öğrencilerini tekdüzelikten kurtarmak amacıyla sınıf içinde bulunan oturma düzeninden öğrencilere verdiği ödevlere, kendi jet ve mimiklerinden onlarla olan iletişimine kadar birçok alanda farklılaştırmalar yapar. Mesleki açıdan kendini geliştirmiş olan öğretmenler bunu rahatlıkla yapabilmektedirler.

Öğretim Süresini Etkili Kullanma: Şayet bir öğretmen ders için kullanılması gereken 40 veya 45 dakikayı verimli ve etkili bir biçimde kullanmayı başaramazsa öğretimin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmekte imkânsız bir hal alır. Öğretmen bahse konu bu süreyi verimli ve etkili kullanmak adına derslerine gecikmeden gelmeli, ders hazırlığını daha öncesinde yapmalı, derste kullanacağı materyalleri hazır bulundurmalı, öğrencilerinin derse katılımını ve kurallara uygun bir biçimde hareket etmelerini sağlamalıdır. Eğer dersten arta kalan zaman olursa bu zamanı da onların faydalanabileceği bir biçimde değerlendirmelidir.

Katılımcı Öğretim Ortamı Düzenleme: Öğrenme, kişinin kendi deneyimleri neticesinde ve bireysel uğraşıyla gerçekleştiği için öğrencilerin öğretim aşamasına etkili bir şekilde katılım sağlamları çok önemlidir. Zira etkili bir öğretmen sorumluluğu altında bulunan öğrencilerini de öğretim süreçlerine etkin bir şekilde katabilen öğretmendir.

Öğrencilerdeki Gelişimi İzleme: Etkili bir öğretmen, sorumluluğu altında bulunan öğrencilerin işlemiş oldukları dersler sonucunda edinmiş oldukları yeni bilgilerin gerek anlama gerekse kavrama seviyelerini özenle takip eder, herhangi bir yetersizlik saptadığında, yanlışların düzeltilmesini sağlar, öğrencilerin doğru davranışlarını da mükâfatlandırır. Çağdaş bir öğretmende etkinliklerin planını yapma, öğretim faaliyetlerinde kullanılan teknik ve metotlardan faydalanma, iyi bir iletişim yeteneği, ders içi veya ara zamanları etkin ve etkili kullanma, öğrencilerine rehber olma sınıf içi öğrenme düzeylerinin değerlendirilmesini sağlama gibi mesleki nitelikler bulunmaktadır (Demirel, 2000).

Bir öğretmenin mesleksi açıdan yeterli bilgi ve donanıma sahip olması tek başına yeterli bir durum değildir. Mesleki bilgi ve donanımla birlikte öğretmen kişilik özellikleri açısından da olumlu bir durumda olması beklenir. Erden (1998)'de öğretmenlik mesleğinin icrasında mesleki ve kişisel özelliklerin büyük önem taşıdığına dikkat çekmiş ve etkili bir öğretmende olmazsa olmaz özellikleri şu şekilde belirtmiştir:

Sabırlı ve Hoşgörülü Olma: Bir öğretmen ders esansında sınıf içinde bazı istenmeyen durumlarla karşılaşmak durumunda kalabilir. Bu şekilde olumsuz bir durum cereyan ettiğinde öğretmen hemen hiddetlenmez olay karşısında sabırlı davranır ve öğrencilerini anlamaya çalışarak onlara karşı hoşgörülü bir tutum sergiler.

Açık Fikirli, Esnek ve Uyarlayıcı Olma: Günümüzde bilim, teknoloji toplumsal değişimler çok hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bir öğretmen de hem öğrencilerini hem de kendisini geliştirip fikirlerinde açık, uyarlayıcı ve esnek olabilmelidir.

Sevecen, Anlayışlı ve Espriyi Olma: Öğretmenler en başta öğrencilerini sevmelidir. Öğrencilerine espri yapabilmeli pozitif ilişkiler kurmalı onlara karşı sevecen bir tutum takınmalıdır. Zira öğretmenini seven, onu benimsemiş olan bir öğrenci derslere ve okula karşı daha ilgili davranmaya başlar bu pozitif durum derslerinde başarıyı yakalamasını da sağlar.

Yüksek Başarı Beklentisi: Öğretmenler sorumluluğu altındaki öğrencilerinin başarısına en başta kendileri inanmalıdır. Bundan dolayı da onları teşvik etmeli ve destek olmaya çalışmalıdır. Zira öğretmenlerin öğrencilerinden beklemiş oldukları başarıyla öğrencilerin ortaya çıkarmış oldukları başarıları arasında doğru bir orantı vardır. Bu sebeple öğretmen hem kendisinin hem de öğrencilerinin başarılı olacağına olan motivasyonunu her zaman korumalıdır.

Cesaretlendirici ve Destekleyici Olma: Öğretmen, öğrencilerini öğrenme hususunda cesaretlendirmeli ve öğrenebilecekleri belirterek onlara katkıda bulunmalıdır. Böyle bir tavır içerisinde bulunan öğretmen, öğrencinin kendi kendisine güvenmesini, kendi başına öğrenmesini ve pozitif doğrultuda akademik başarı geliştirmesini sağlar. Her alanda olduğu gibi öğretmenlerin yeterlilikleri alanında da ulusal ve uluslararası seviyede meydana gelen yeniliklere adapte olabilmek namına 2008 yılında belirlenen öğretmen yeterlilikleri 2017 yılında MEB “Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü’nce” güncellenmiştir. Bu kapsamda Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri; “mesleki bilgi”, “mesleki beceri”, “tutum ve değerler” olmak üzere üç yeterlilik alanında toplanmıştır. Bu üç yeterlilik alanı 11 yeterlilik ve

bu yeterliliklerle ilişkili göstergeden meydana gelmektedir (MEB, 2017). Öğretmenlik mesleğine ilişkin genel yeterlilikler Tablo 1.'de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri (MEB, 2017)

A	Mesleki Bilgi	B	Mesleki Beceri	C	Tutum ve Değerler
A1.	Alan Bilgisi	B1.	Eğitim Öğretimi Planlama	C1.	Milli, Manevi ve Evrensel Değerler
	Alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kuramsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahiptir.		Eğitim ve öğretim süreçlerini etkin bir şekilde planlar.		Milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir.
A2.	Alan Eğitimi Bilgisi	B2.	Öğrenme Ortamları Oluşturma	C2.	Öğrenciye Yaklaşım
	Alanının öğretim programına ve pedagojik alan bilgisine sahiptir.		Bütün öğrenciler için etkili öğrenmenin gerçekleştirilebileceği sağlıklı ve güvenli öğrenme ortamları ile uygun öğretim materyalleri hazırlar.		Öğrencilerin gelişimini destekleyici tutum sergiler.
A3.	Mevzuat Bilgisi	B3.	Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme	C3.	İletişim ve İşbirliği
	Birey ve öğretmen olarak görev, hak ve sorumluluklarına ilişkin mevzuata uygun davranır.		Öğretme ve öğrenme sürecini etkili bir şekilde yürütür.		Öğrenci, meslektaş, aile ve eğitimin diğer paydaşları ile etkili iletişim ve işbirliği kurar.
		B4.	Ölçme ve Değerlendirme	C4.	Kişisel ve Mesleki Gelişim
			Ölçme ve değerlendirme, yöntem, teknik ve araçlarını amacına uygun kullanılır.		Öz değerlendirme yaparak, kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalarına katılır.

İDEAL ÖĞRETMENİN ÖZELLİKLERİ

Öğretmenlerin gerek bireysel gerekse mesleki özellikleri iyi bir öğretmen olmanın belirlendiği en temel unsurlardandır. Bir öğretmenin hem mesleki hem de bireysel özellikleri arasında oldukça üst düzey ilişki vardır. Zira bireysel ve mesleki özellikler birbirini tamamlamaktadır (Kelchtermans, 1993). Işıktaş (2015) çalışmasından ulaşılmış olduğu bulgulara göre iyi bir öğretmen; sabırlı ve güler yüzlü, hoşgörülü, anlayışlı, empati kurma yeteneği olan, öğrencileri seven ve onlara sevecen yaklaşan, teknolojik ve mesleki değişim ve gelişimlere ayak uydurabilen şahsi duyguları ile hareket etmeyen ve çok iyi iletişim kurabilen öğretmendir.

Bir öğretmenin iyi bir alan bilgisi, zihinsel yönden tam yeterlilik, kişilik özellikleri gelişmiş, iyi bir akademik hazırlık seviyesi ile iyi bir eğitim ve öğretim sunma kabiliyeti gelişmiş olmalıdır (Gürkan, 1993).

Etkili bir öğretmenliğin nitelikleri temel olarak üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; bilgili olmak, açık ve net olmak ve coşkulu olmaktır (Woolfolk, 1995; Akt. Karakelle, 2005). Buna göre;

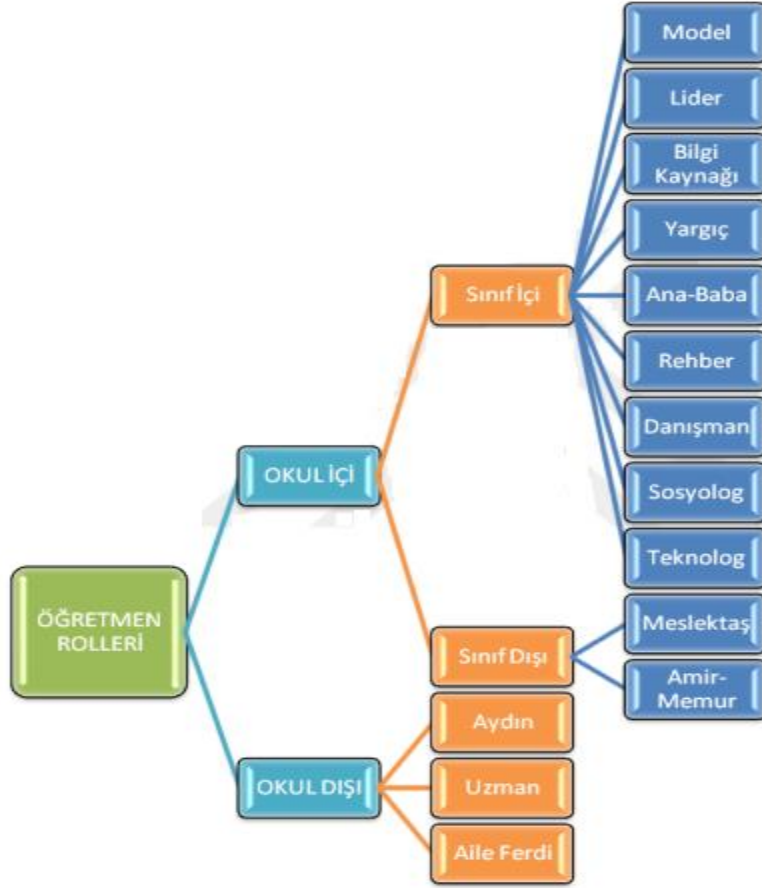
Bilgili Olmak: Bilgili olma boyutu öğretim teknikleri, alan bilgisi ve sahip olduğu bilgiyi öğrencilerine ve meslektaşlarına nakledebilme yeteneğini kapsamaktadır. Etkili bir öğretmen; bir bilgiyi ya da kendi alanındaki bir kavram veya olguyu öğretim programları dahilinde tanımlayarak konu ile ilgili anlaşılır örnekler bulup tanımlamalar yapar ve uygun uygulamalarla ve sunumlarla öğrencilerine aktarabilme yeteneğine sahiptir. Bunların haricinde etkili öğretmenliğin niteliklerinde bulunan bilgi boyutu öğrencilerin yaş düzeylerine ve gelişim özelliklerine göre öğrencilerin diğer gereksinimlerinin de göz önünde bulundurarak öğrenilmesi istenen materyallerin uygun duruma getirilmesini de kapsamaktadır.

Açık ve Net Olmak: Bu ilke bir öğretmenin dersini işlem basamaklarına uygun biçimde yürütmesini yönerge ve anlatımlarında yoruma açık, belirsizlik içermekte olan söylemlerden uzak durmasını belirtmektedir.

Coşkulu Olmak: Coşkulu olma durumu yönünden öğretmen içerisinde dikkat çekici farklılıklar bulunmaktadır. Coşkulu olmanın öğrencilerin geliştirecekleri olumlu yöndeki davranış ve tutumlarla beraber onların başarıları üstünde de pozitif etki oluşturduğuna dair birçok çalışma bulgusu bulunmakla beraber, bahse konu bu bulgular temelinde iki değişken arasında bir ilişki olduğuna değinmektedir (Woolfolk, 1995). Çalışkan ve arkadaşlarının 2013 yılında yapmış oldukları bir araştırmada, çalışmaya katılım sağlayan öğretmen adayları ideal bir öğretmeni; ders anlatımı esnasında öğrencilerinin sıkılmasına izin vermeyen anlattığı konu üzerinde birçok örneklendirmeler yapan, öğrencilerini sevdiğini ve onları dikkate aldığını onlara hissettirebilen, samimi, içten ve güler yüzlü, öğrencilerine karşı babacan bir tavır içerisinde onların derslerini sevmeleri sağlayan aynı zamanda sınıf içi disiplini de koruyabilen öğretmen olarak tanımlamışlardır (Çalışkan ve ark., 2013).

ÖĞRETMEN ROLLERİ

Öğretmene birçok rol yüklenmektedir. Bu roller ülkeden ülkeye, toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılıklar arz edebilir. Diğer taraftan öğretmenlere yüklenmiş olan roller üzerinde bulunulan zaman da önemli bir unsurdur. Zira bu roller hem zamana hem de günün koşullarına göre değişebilmektedir. Öğretmen rolleri denildiğinde okul dışı ve okul içi roller kastedilmektedir. İyi bir öğretmen hem okul içi hem de okul dışı rollerini etkin bir şekilde kullanabilmelidir. İyi bir öğretmenin rolleri aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır (Çeliköz, 2003);

Şekil 1. Öğretmen Rollerini (Çeliköz, 2003)

Yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere öğretmen rolleri okul içi ve okul dışı olmak üzere iki başlık altında gruplandırılmıştır. Öğretmen okul dışıysayken bir aydın, bir uzman ve bir aile ferdi rolüne sahiptir. Öğretmenin okul içerisindeyken sınıf dışı ve sınıf içi rolleri olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. Sınıf dışıysayken meslektaş ve amir-memur rollerine sahip olan öğretmen sınıf içerisinde; bilgi kaynağı, model, lider, teknolog-sosyolog, yargıç, baba-anne, rehber rollerini göstermektedir (Özdemir, 2018).

Teknolojik gelişmelerin özellikle 2000’li yıllarla birlikte çok üst düzede ilerlemesi ile birlikte, öğretmenlerin taşımış oldukları rolleri hususunda da değişik düşüncelerin ileri sürülmesine yol açmıştır. Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin öğretmenlerin rollerinde bir azalma meydana getireceğini ifade eden düşüncelerle birlikte tam tersi yorumların da yapılmasını sağlamıştır. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin yeni rolleri ekseninde (Ergün, Ergezer, Çevik ve Özdaş, 1999); Öğrenciler özelinde karşılıklı insani münasebetlerinin gelişiminde destek olan, onlara rehberlik yapan, öğrencilerin gelecek hayatlarında yapacakları meslek seçimlerinde onlara yol gösteren, öğrencilerin boş vakitlerini etkili bir biçimde değerlendirebilmelerinde onlara ön ayak olan lider vasıflı bir kimsedir.

Öğretmen Tipolojileri

Türkiye’de özellikle Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde çalışmakta olan bazı öğretmenler, bakanlığın tespit etmiş olduğu mesleki yeterlilikleri taşımakla birlikte yapmış olduğu etkinlikler ve üstlenmiş olduğu birtakım rollerden ötürü başka öğretmenlere göre farklılık göstermektedirler (Çetin ve Ünsal, 2020). Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de öğretmenlik mesleği gerek toplum nezdindeki pozisyonu gerekse ülkenin içerisinde bulunduğu iktisadiVİRGÜLSosyoloji ve siyasal yapıdan etkilenecek biçimlenmektedir (Yıldız, 2013). Bu durum neticesinde her dönemde kendi varoluş koşullarına göre öğretmen tipolojisi meydana gelmektedir.

Fark Oluşturan Öğretmen: Öğretmen tipolojileri içerisinde fark oluşturan öğretmen çok önemli bir kavramdır. Fark oluşturan öğretmen yapılmayanı yapar, yapılmış olanın ise daha iyi yapılmasını sağlar. Fark oluşturan öğretmen hem sportif hem de kültürel yönden öğrencilerine değer katar. Fark oluşturan öğretmenlerin kendi mesleklerine ve yetiştirmiş oldukları öğrencilerine yönelik hayalleri bulunmakta ve devamlı bir gayret ve uğraş içerisinde oldukları (Çetin ve Ünsal, 2020).

Etkili Öğretmen: Literatür kaynakları incelendiğinde birçok yayında etkili öğretmen için farklı farklı geniş tanımlamalarda bulunulmuştur. Bu tanımlamaların birlikte değerlendirilmesi sonucunda etkili öğretmen; eğitim ve öğretim sunduğu öğrencilerine karşı açık bir yaklaşım takınan, onların sevdiği ve aralarında iyi bir iletişim olan anlaşabilen (Stanton, 1985), özgüveni yüksek, sınıfı üzerinde kontrol etme yeteneği bulunan (Richardson ve Stop, 1987), etkili öğretim etkinliklerinde bulunan (Kutnick ve Jules, 1993), öğrencilerin ilerlemesini ve çalışmalarını gözlemleyebilen, onlara yönelik hedeflerini ve beklentilerini ifade etmekte sorun yaşamayan, sınıfın seviyesi ile uyumlu bir şekilde öğretimi sürdürebilen, güven duyulan güler yüzlü bir sınıf ortamı yaratabilen öğretmendir (Berliner, 1985).

Başarılı Öğretmen: Başarılı bir öğretmen hem kişilik özellikleri hem de mesleki bilgi ve birikimi ile değerlendirilmektedir. Başarılı öğretmenler genellikle sabırlı, anlayışlı öğrencilerini cesaretlendirebilen ve onlara daima destek olan, bağdaştırıcı yapıdadırlar. Mesleki bilgi ve birikim yönünden alan bilgisi iyi genel kültür düzeyi yüksek, kendini mesleğinde geliştirmiş ve diğer meslektaşlarına göre bariz bir biçimde fark yaratan ve bunu hissettiren öğretmenlerdir (Yıldırım ve Öner, 2016).

Lider Öğretmen: Lider öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre sahip olmuş oldukları bazı özellikler bulunmaktadır (Dağ ve Göktürk, 2014: 179). Bunlar;

-Gruba Güven Vermek: Lider öğretmenler buldukları okula, sınıflarında bulunan öğrencilere ve meslektaşlarına karşı güven vermekte ve onlara karşı da güvenmektedirler. Şayet lider bir öğretmen bulunduğu grupta yer alan kişilere karşı güvensizlik duyuyorsa ya da onların kendisine güvenmediklerini düşünüyorsa orada herhangi bir motivasyonda söz konusu olmaz.

Zira güven problemi bulunmayan alanlarda öğretim ve eğitim daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

-Vizyon Geliştirmek: bir öğretmen başka kişilere aktarabildiği bir vizyona sahip olmalıdır. Öğrenciler nereye neden gittiklerini; öğrendikleri şeyi neden öğrendiklerini öğrenmek isterler ve devamlı farklılaşan hedef ve amaçlardan çokta hoşnut olmazlar. Öyle ki bir vizyona sahip öğretmen gerek sınıfta sergilemiş olduğu performans ile gerekse okul içerisinde yapılan etkinliklerde bariz bir şekilde dikkat çekmektedirler.

-Soğukkanlı Olmak: sakin, telaşsız ve soğukkanlı olabilmek özellikle kriz dönemlerinde çok önemli bir durumdur. Lider özellikleri olan bir öğretmen en sıkıntılı anlarda dahi soğukkanlı olabilmeyi başarabilmektedir. Olaylar karşısında soğukkanlı bir şekilde yaklaşarak durumun hallolmasına yönelik çözüm yolları bulmaya çalışırlar.

-Risk Almak: Bir öğretmen başarısız olma duygusuna yenilip değişik şeyler denemekten imtina etmemelidir. Eğitimsel hedeflere uygun lazım gelen tedbirleri aldıktan sonra öğretmenin, lüzumu halinde öğrencinin başarısını yükseltecek riskli kararları alması beklenir. Öğretmenin, sınıf yönetimi ile alakalı olarak, öğrenciye katkısı olabilecek önemli kararları alması gerekir.

-Uzman Olmak: Lider öğretmenler, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür alanlarında yeterliliklerini göstererek vizyonlarını, çevreleri ile ve öğrencileri ile daha yüksek seviyede paylaşabilirler.

-Farklılıklara Önem Vermek: Lider öğretmenler öğrencilerinin farklılıklarına değer vermeli, her öğrenciyi desteklemelidir. Her öğrencinin kendisini rahat bir biçimde ifade etmesini sağlayabilecek sınıf ortamını meydana getirmelidir.

-Basitleştirmek: Sınıf içerisinde bir lider olarak öğretmen, konuları öğrencilerin seviyelerine göre düzenleyerek, sorunları basit bir hale getirerek, doğru ve zamanında karar vermeyi başarır.

İyi Öğretmen: İyi öğretmen; ferasetli, soğukkanlı, zeki, kendisini karşındakinin yerine koyabilen, iletişim, uzmanlık ve akademik yönü güçlü olan özetle çağın koşullarına ayak uydurabilen, öğretim teknikleri içerisinde buluş yolu ile öğretim stratejisini benimseyerek idealist bir yapıdaki öğretmendir (Işıktaş, 2015).

İz Bırakan Öğretmen: İz bırakan öğretmenler hem öğrenmekten hem de öğretmekten büyük keyif alırlar. İz bırakan öğretmenler özgüveni yüksek, hayata ve insanlara karşı sevgi dolu, mantıklı, sempatik kısacası hem öğrencilerinin gözünde hem de meslektaşlarının gözünde iz bırakan öğretmendir (Şimşek ve Tuzluca, 2015: 140).

İdeal Öğretmen: İdeal öğretmen; öğrencileri ile dostane bir biçimde, onlarla işbirliği yaparak çalışma alışkanlığını kendisine düstur edinmiş alan bilgisi yönünden kendisini geliştirmiş, öğrencilerin yapısını ve onların gereksinimlerini anlayabilen genel eğitiminde ve bilimsel tavrında eksikliği bulunmayan, sevgi dolu ve saygılı öğrenciler arasındaki bireysel

ayrılıkları tahlil edebilen, derslerinde birçok metot ve tekniklerden faydalanabilen öğretmen (Çetin, 2001) biçiminde tanımlanmaktadır.

Nitelikli Öğretmen: Anlayışlı, öğrencilerine eşit yaklaşımda ve davranışta bulunan devamlı kendisini geliştiren karşılık iletişime önem veren ve bunu etkin bir biçimde kullanabilen öğretmen nitelikli öğretmendir. Nitelikli öğretmenler sorumlulukları altındaki sınıdı çok iyi derecede yönetirler ve kontrol ederler (Taşkaya, 2016).

Profesyonel Öğretmen: Profesyonel öğretmen kendi alanı itibariyle tamamen yeterli düzeyde bulunan öğretim tekniklerine çok iyi derecede hakim olan hangi konuda hangi öğretim metodunun uygulanması gerektiğine başarılı bir şekilde karar veren, alanı ile ilgili konularda ve öğretim yöntemlerinde bilgili ve donanımlı olan, öğrencilerine karşı oldukça duyarlı davranan, hem meslektaşları ve yöneticileri hem de öğrencileri ve onların velileri ile iyi derecede iletişim kurabilen öğretmenlere profesyonel öğretmen denilmektedir (Garmston, 1998, akt. Gönen ve Kocakaya, 2005).

Sınıf Öğretmeni: Nitelikli bir eğitim ve öğretim çok sayıda faktörden etkilenirken öğretmen lokomotif güç olarak bu faktörlerin en başında gelmekte olup gerek eğitim gerekse öğretim öğretmenlerin sahip oldukları niteliklerinden doğrudan etkilenmektedir. (Kahramanoğlu ve Ay, 2013). Eğitim öğretim çalışmaları aşamasında ve daha sonrasında dahi bütün öğretmenlerin etkisi bilhassa sınıf öğretmenlerinin etkisi çok fazladır. Çok sayıda öğrencinin yaşamında karşılattıkları ilk öğretmen genellikle sınıf öğretmenleridir. Topluma, ülkesine ve ailesine faydalı bir kişi edindirme faaliyetlerinin en önemli mimarı öğretmenler olarak değerlendirildiğinde formal manada çocuğa verilecek eğitim ve öğretimin ilk temelleri sınıf öğretmeni aracılığıyla atılmaktadır. Zira öğrencilere ilk bilgileri tutum ve davranışları edindirme vazifesinde sınıf öğretmenlerinin taşımış oldukları yük çok fazladır (Kalkan, 2012). Bir sınıf öğretmenin bu denli önemli bir vazifeyi ifa edebilmesinde yeterli ve donanımlı olmaları gerektiği tartışılmaz bir gerçektir (Ağırman ve Ercoşkun, 2017).

Sınıf öğretmeni kendisine verilmiş olan sınıfın öğretim ve eğitim çalışmalarını, oluşturulmuş olan programda yer alan esaslar doğrultusunda planlamalıdır. Ders yapılmadığı zamanlarda okul içerisinde gerçekleştirilen diğer etkinliklere de etkin bir biçimde katılmalı ve eğitim öğretim mevzuatında bulunan ve kendisinin yapması icap eden iş ve işlemleri de yerine getirmelidir (MEB, 2014). Sınıf öğretmenlerinin eğitim öğretim programı ve mevzuatta belirtilen görevleri şunlardır (Yıldız, 2015):

- Eğitim vermekle yükümlü olduğu sınıfının seviyesine göre günlük, haftalık ve yıllık planların hazırlanmasını sağlamak,
- Hazırlamış olduğu planlar yönergesinde öğrencilerine şuurlu bir vatandaş olmanın değerinin ve önemini aşlamak,
- Öğrencilerinin başarılarının bilimsel ölçütler temelinde değerlendirmek ve ortaya çıkacak sonuçlar doğrultusunda düzenleyici ve önleyici tedbirleri almak,

- Sorumluluğu altında bulunan öğrencilerinin gelişim ve değişimlerini çok dikkatli bir biçimde takip etmek ve karışılacakları sorunlarda onlara yardımcı olmaya çalışmak,
- Eğitimle alakalı akademik ve teknoloji gelişmeleri çok sıkı bir biçimde takip edip bu gelişmelerin eğitim öğretim faaliyetlerine kazandırılması için düşüncelerini ilgililerle paylaşmaktır.
- Öğrencilerin velileriyle gerekli iletişim faaliyetlerinde bulunup onlarla işbirliği yapmak.

Bir sınıf öğretmeninden istenen görevlerin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesinde en önemli unsurlardan biri sınıf öğretmenin taşıdığı nitelikler ve kendini geliştirme düzeyidir (Taşdemir, 1995).

Sınıf öğretmenlerinde bulunması gereken yeterlilik ve nitelikler, ilkökul eğitiminin çok disiplinli bir öğretim olmasından ötürü farklı branş öğretmenlerine nazaran önem taşımaktadır. Bu disiplinlerin tek bir öğretmen tarafından kazandırılmasının mecburiyeti ise sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesinde çok disiplinli (Multi Disiplinler) vasıfların onlara edindirilmesini doğurmuştur (Taşdemir, 2000).

Literatür Taraması

Pehlivan (2008), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, henüz mesleğe yeni başlayacak öğretmen adaylarının sosyokültürel yapıları ile öğretmenlik mesleğine dair tutum ve davranışları arasındaki incelenmiştir. Çalışmaya bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 592 sınıf öğretmenliği öğrencisi katılım sağlamıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları yüksek bulunmuştur.

Çermik, Doğan ve Şahin (2010), gerçekleştirilen çalışmalarında; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini neden tercih ettikleri, alınan eğitim sonucunda en baştaki tercih etme nedenlerinde dikkate değer bir farklılık yaşanıp yaşanmadığı saptanma çalışılmıştır. Çalışmaya bir üniversitenin ilköğretim sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 157 öğretmen adayı katılım sağlamıştır. Çalışma sonucunda, mesleğe girişte baskın olma durumuna göre çıkarıcı, dışsal, içsel unsurların etkisini ortaya koyarken; mezuniyet zamanında dışsal unsurların tesirinde azalma meydana geldiği, buna karşın içsel ve özgeci unsurların arttığını ifade etmişlerdir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, temel nitel çalışma modelinde yapılandırılmıştır. Temel bir nitel çalışmada, araştırmacı insanların deneyimlerini nasıl anlamlandırdığı ve yorumladığıyla ilgilenmektedir (Merriam, 2002). Merriam'e (2013) göre temel nitel araştırmaları yürüten araştırmacılar, insanların yaşamlarını nasıl yorumladığıyla, dünyalarını nasıl inşa ettikleriyle ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilenirler. Temel nitel çalışmalar, bir fenomenin ayrıntılı hesaplarını, fenomenin yorumlarını kavramsal kategoriler ve önceki araştırmalar arasındaki ilişkiler ve yeni

anlayışlarını ortaya koyar (Merriam, 1998). Nitel durum çalışmalarının en dikkat çekici özelliği bir durumun derinlik odaklı araştırılarak o duruma ilişkin sonuçların ortaya çıkarılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu çalışmada bu nedenle, iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin derinlemesine ve çoklu bakış açısıyla görüşleri belirlemek ve bir yargıya varabilmek amacıyla temel nitel çalışma modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Samsun ilinde resmi devlet okullarında öğrenim gören 27 öğrenci, bu okullarda görev yapan 24 adet sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Tablo 2. Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin sosyo demografik özellikleri

KOD	CİNSİYET	YAŞ	MESLEK
Ö1	KADIN	14	ÖĞRENCİ
Ö2	KADIN	14	ÖĞRENCİ
Ö3	KADIN	13	ÖĞRENCİ
Ö4	KADIN	13	ÖĞRENCİ
Ö5	KADIN	13	ÖĞRENCİ
Ö6	KADIN	13	ÖĞRENCİ
Ö7	KADIN	10	ÖĞRENCİ
Ö8	KADIN	10	ÖĞRENCİ
Ö9	KADIN	10	ÖĞRENCİ
Ö10	KADIN	10	ÖĞRENCİ
Ö11	KADIN	9	ÖĞRENCİ
Ö12	KADIN	9	ÖĞRENCİ
Ö13	KADIN	9	ÖĞRENCİ
Ö14	ERKEK	13	ÖĞRENCİ
Ö15	ERKEK	13	ÖĞRENCİ
Ö16	ERKEK	13	ÖĞRENCİ
Ö17	ERKEK	13	ÖĞRENCİ
Ö18	ERKEK	13	ÖĞRENCİ
Ö19	ERKEK	13	ÖĞRENCİ
Ö20	ERKEK	12	ÖĞRENCİ
Ö21	ERKEK	10	ÖĞRENCİ
Ö22	ERKEK	10	ÖĞRENCİ
Ö23	ERKEK	9	ÖĞRENCİ
Ö24	ERKEK	9	ÖĞRENCİ
Ö25	ERKEK	9	ÖĞRENCİ
Ö26	ERKEK	9	ÖĞRENCİ
Ö27	ERKEK	9	ÖĞRENCİ

Tablo 2. Çalışmaya katılım sağlayan öğretmenlerin sosyo demografik özellikleri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Meslek
ÖĞ1	ERKEK	36	ÖĞRETMEN
ÖĞ2	ERKEK	42	ÖĞRETMEN
ÖĞ3	ERKEK	42	ÖĞRETMEN
ÖĞ4	ERKEK	42	ÖĞRETMEN
ÖĞ5	ERKEK	42	ÖĞRETMEN
ÖĞ6	ERKEK	49	ÖĞRETMEN
ÖĞ7	ERKEK	50	ÖĞRETMEN
ÖĞ8	KADIN	31	ÖĞRETMEN
ÖĞ9	KADIN	35	ÖĞRETMEN
ÖĞ10	KADIN	38	ÖĞRETMEN
ÖĞ11	KADIN	40	ÖĞRETMEN
ÖĞ12	KADIN	40	ÖĞRETMEN
ÖĞ13	KADIN	40	ÖĞRETMEN
ÖĞ14	KADIN	42	ÖĞRETMEN
ÖĞ15	KADIN	43	ÖĞRETMEN
ÖĞ16	KADIN	43	ÖĞRETMEN
ÖĞ17	KADIN	44	ÖĞRETMEN
ÖĞ18	KADIN	45	ÖĞRETMEN
ÖĞ19	KADIN	47	ÖĞRETMEN
ÖĞ20	KADIN	49	ÖĞRETMEN
ÖĞ21	KADIN	49	ÖĞRETMEN
ÖĞ22	KADIN	50	ÖĞRETMEN
ÖĞ23	KADIN	52	ÖĞRETMEN
ÖĞ24	KADIN	55	ÖĞRETMEN

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada, iyi sınıf öğretmeni özelliklerini belirlemek amacıyla, elverişli örneklem yöntemiyle seçilmiş öğrenci, sınıf öğretmeni ve velilerin “Sizce iyi bir sınıf öğretmeni hangi özelliklere sahip olmalıdır?” sorusunu cevaplandırmaları sağlanmıştır. Tek maddelik araştırma sorusunu içeren formda ayrıca demografik bilgileri içeren bir kısımda yer almaktadır. Katılımcıların görüş, düşünce ve demografik bilgilerini formda yer alan uygun boşluklara doldurmaları istenmiştir.

Tablo 3. Araştırma soruları

Cinsiyet: a)Erkek b) Kadın
Yaş:
Meslek: a) öğretmen b) öğrenci
Araştırma Soruları
Soru
1. Sizce iyi bir sınıf öğretmeni hangi özelliklere sahip olmalıdır?
Cevap

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında “Araştırma Soruları” oluşan Google Forms üzerinden çevrim içi uygulanmıştır. Hazırlanan soru formuna yönelik link öğrenciler ve öğretmenler ile paylaşılmıştır. Çalışmaya 24 öğretmen ve 27 öğrenci olmak üzere toplam 51 kişi yanıt vermiştir.

3.5. Çalışmaya Katılım Sağlayanların Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Çalışmaya katılım sağlamış olan öğrenci ve öğretmenlerin sosyo-demografik verilerine yönelik veriler aşağıda ki şekildedir. Katılımcılara ait sosyo-demografik verilerde ilk olarak kayıp veri analizi yapılmış, bu analiz sonucunda ilgili maddeye verilmemiş yanıtlara ortalamayı bozmayan ve anlamlı olanlara yaklaşık değer ataması yapılmıştır.

Tablo 4. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve yaşlarına göre dağılımları

	Cinsiyet	f	%	$\bar{X}$	Max.	Min.
Yaş	Kız	13	48,1	13	14	9
	Erkek	14	51,9	11	13	9
	Toplam	27	100,0	12	14	9

Çalışmaya katılım sağlamış olan öğrencilerin %51,9’unun (14 kişi) Erkek, %48,1’inin (13 kişi) kız olduğu diğer taraftan, erkek öğrencilerin yaş ortalamasının 11 olduğu kızların yaş ortalamasının 13, Erkeklerin minimum 9 yaşında maksimum 13 yaşında olduğu, kız öğrencilerin ise minimum 9 yaşında maksimum 14 yaşında oldukları öğrencilerin genel yaş ortalamasının ise 12 olduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan çalışmaya katılım sağlayan öğretmenlerin

Tablo 5. Öğretmenlerin cinsiyet ve yaşlarına göre dağılımları

Yaş	Cinsiyet	f	%	$\bar{X}$	Max.	Min.
	Kadın	17	70,8	43,5	55	31
Erkek	7	29,2	43,2	50	36	
Toplam	24	100,0	43,4	55	31	

Çalışmaya katılım sağlamış olan öğretmenlerin %29,2'sinin (7 kişi) Erkek, %70,8'inin (17 kişi) kadın olduğu diğer taraftan, erkek öğretmenlerin yaş ortalamasının 43,2 olduğu kadın öğretmenlerin yaş ortalamasının 43,5, Erkeklerin minimum 36 yaşında maksimum 50 yaşında olduğu, kadınların ise minimum 31 yaşında maksimum 43,5 yaşında oldukları öğretmenlerin genel yaş ortalamasının ise 43,5 olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada nitel veri analizi yapılmıştır. Katılımcıların yanıtları yanıt sayıları toplamına göre oran olarak %'de değerleri çıkarılmış elde edilen veriler tablo ve grafikler halinde sunulmaktadır yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Öğrenci Görüşlerine Göre İyi Sınıf Öğretmeni Özelliklerine İlişkin Bulgular

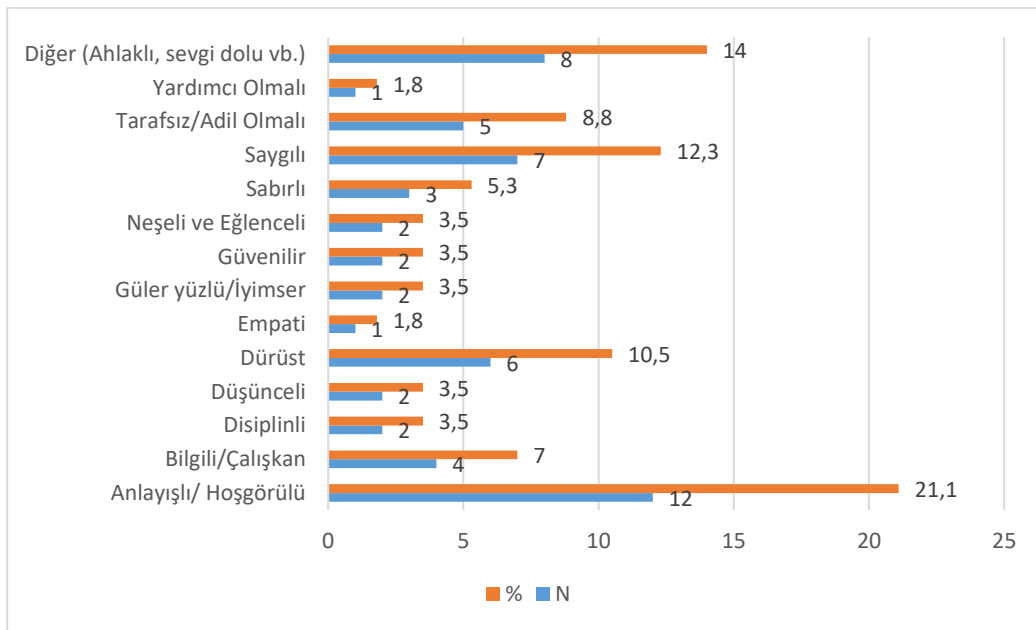
Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilere yöneltilen “Sizce iyi bir sınıf öğretmeni hangi özelliklere sahip olmalıdır?” sorusuna karşılık öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır. Çalışmaya katılım sağlayan 27 öğrenci iyi bir sınıf öğretmenin özelliklerini 57 yanıtla tanımlamışlardır. Bir öğrenci birden fazla özellikte yanıt verebilmektedir. Buna göre frekans, o fikrin belirtilme sayısını % (yüzde) ise toplam belirtilen fikir sayısı içerisindeki yüzdeler oranını göstermektedir.

Tablo 6. Öğrenci görüşlerine göre iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin bulgular

Öğrencilere göre iyi bir sınıf öğretmeni özellikleri	N (Yanıt)	%
Anlayışlı/ Hoşgörülü	12	21,1
Bilgili/Çalışkan	4	7,0
Disiplinli	2	3,5
Düşünceli	2	3,5
Dürüst	6	10,5
Empati	1	1,8
Güler yüzlü/İyimser	2	3,5
Güvenilir	2	3,5
Neşeli ve Eğlenceli	2	3,5
Sabırlı	3	5,3

Saygılı	7	12,3
Tarafsız/Adil Olmalı	5	8,8
Yardımcı Olmalı	1	1,8
Diğer (Ahlaklı, sevgi dolu vb.)	8	14,0
Toplam	57	100,0

İyi bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken özellikler incelendiğinde Öğrencilerin en fazla % 21,1 ile sınıf öğretmenin anlayışlı ve hoş görülü olması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Daha sonra İyi bir sınıf öğretmenin saygılı (% 12.3), dürüst (%10.5) , tarafsız ve adil (%8.8) ve bilgili/çalışkan olması gerektiği gelmektedir. Verilen yanıtlar içerisinde iyi bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken özelliklerden en düşük orana ise öğretmenin empati yapabilen ve yardımcı olan biri olması gelmektedir (% 1.8).

Grafik 1. Öğrenci görüşlerine göre iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin bulgular

İlgili soruya karşılık öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar ise aşağıdaki şekildedir;

Tarafsız yargılamadan dinleyen ve yardımcı olan, sorun çözücü olmalıdır (Ö1). Disiplinli ve sözüne güvenilir olmalı (Ö2) Arkadaş gibi olmalı (Ö3), Öğrencileriyle vakit geçiren mutlu ve neşeli sınıfla ilgilenen (Ö4) Dürüst (Ö5), Öğrenci ile empati kurabilen bir özelliğe sahip olmalıdır (Ö6), İyi bir öğretmen eğitimci olumlu öğretmendir, öğrencilerimizin kötü günlerinde stresli zamanlarında yardımcı olan sizlersiniz (Ö7), Öğrencilerine karşı anlayışlı ve her sorunumuzu rahatça paylaşacağımız özelliklere sahip olması (Ö8), Adil olmalı ve ahlaklı olması gerekir (Ö9), Sabırlı, öğrencilerden iyi anlayan biri almalıdır (Ö10), Bilgili, sabırlı, anlayışlı, güler yüzlü (Ö11), dürüst ve çalışkan (Ö12), Dürüst saygılı sabırlı yardımsever ve iyimser (Ö13), Öğrencisini anlayan derslerini özverileriyle anlatan saygı ve sevgi içerisinde davranan bir öğretmen olmalıdır (Ö14), Hoşgörülü, saygılı, düşünceli, dürüst olmalı (Ö15), Bağırılmayan her şeyi sakince karşılayan (Ö16), Dürüst, düşünceli, saygılı, güvenilir ve sevgi dolu olmalıdır (Ö17), Anlayışlı olmalı ve kızmadan öğrencisini anlamaya

çalışmalı (Ö18), Saygılı, çocukları sevip, korumalı, iyi ve düzenli vakit geçirmeli (Ö19), Anlayışlı ve eğlenceli (Ö20), Anlayışlı olmalıdır (Ö21), İlgili adaletli öğrenci arasında ayrımcılık yapılmaması öğrencileriyle ilgilenmesi (Ö22), Ayrımcılık yapmaz, kızacağı yerde kızar seveceği yerde sever (Ö23), İlgili, bilgili, saygılı ve hoşgörülü (Ö24), Çalışkan, enerjik, dürüst, adaletli (Ö25), Sorumlu, ilgili, disiplinli (Ö26), Anlayışlı dinleyen merhametli (Ö27)...

Öğretmen Görüşlerine Göre İyi Sınıf Öğretmeni Özelliklerine İlişkin Bulgular

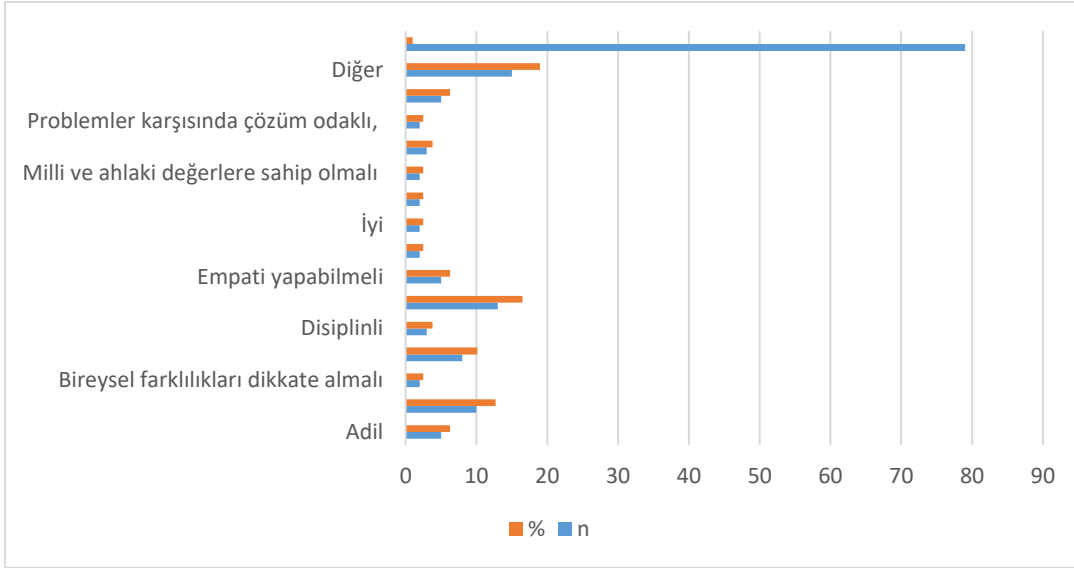
Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilere yöneltilen “Sizce iyi bir sınıf öğretmeni hangi özelliklere sahip olmalıdır?” sorusuna karşılık öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır. Çalışmaya katılım sağlayan 24 öğretmen iyi bir sınıf öğretmenin özelliklerini 79 yanıtla tanımlamışlardır. Bir öğretmen birden fazla özellikte yanıt verebilmektedir. Buna göre frekans, o fikrin belirtilme sayısını % ise toplam belirtilen fikir sayısı içerisindeki %’delik oranını göstermektedir.

Tablo 7. Öğretmen görüşlerine göre iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin bulgular

Öğretmenlere göre iyi bir sınıf öğretmeni özellikleri	n	%
Adil	5	6,3
Anlayışlı/Hoşgörülü/Güler yüzlü	10	12,7
Bireysel farklılıkları dikkate almalı	2	2,5
Çocukları sevmeli	8	10,1
Disiplinli	3	3,8
Donanımlı	13	16,5
Empati yapabilmeli	5	6,3
İletişimi güçlü	2	2,5
İyi	2	2,5
Mesleğini seven	2	2,5
Milli ve ahlaki değerlere sahip olmalı	2	2,5
Öğrenci merkezli	3	3,8
Problemler karşısında çözüm odaklı, Sabırlı	2	2,5
Diğer (Öğrencilerine karşı ilgili, takip ve koordine konusunda özenli duyarlı, demokratik, sosyal zekâsı yüksek, tecrübeli vicdanlı, eğlenceli, şefkatli ve kararlı, merhametli, örnek olmalı öğretici eğitici ve öğrenciyi teşvik etmeli, iyi bir dinleyici, Kural koyucu ve denetleyici. İyi bir gözlemci, arabulucu, özverili, önyargısız, dürüst, nazik)	5	6,3
Toplam	79	%100

İyi bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken özellikler incelendiğinde öğretmencilerin en fazla % 16.5 ile sınıf öğretmenin donanımlı, yeniliğe açık olması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Daha sonra İyi bir sınıf öğretmenin hoşgörülü güler yüzlü (%12.7), çocukları

sevmeli (%10.1), sabırlı, empati yapabilmeli-adil olmalı (%6.3) ve bilgili/çalışkan olması gerektiği gelmektedir.

Grafik 2. Öğretmen görüşlerine göre iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin bulgular

İlgili soruya karşılık öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar ise aşağıdaki şekildedir;

...İyi (ÖĞ1), Öğrenci merkezli (ÖĞ2), Mesleği açısından donanımlı, duyarlı, sabırlı, problemler karşısında çözüm odaklı, sevecen, demokratik, adil olmalıdır (ÖĞ3), Özverili, hoşgörülü, donanımlı, önyargısız, yeniliğe açık (hem fikir olarak hem de bilgi olarak), kendini geliştirebilen (ÖĞ4), Öğrencilerini tanıyan, öğrencilerin rahatlıkla kendilerini anlatabildiği bir rehber olmalı (ÖĞ5), Yeniliklere açık, her yönden kendini geliştirebilen, öğrenci odaklı bir anlayışa sahip olmalıdır (ÖĞ6), Donanımlı dürüst anlayışlı hoşgörülü disiplinli nazik ve empati yeteneği güçlü olmalı (ÖĞ7), Öğrencilerine karşı ilgili, takip ve koordine konusunda özenli veli ile iletişimi güçlü akademik süreçleri ve yenilikleri iyi takip etme (ÖĞ8), İyi bireysel farklılıklara saygılı eşit adaletli sevecen seviyeye inen çocuğu mutlu eden (ÖĞ9), Sosyal zekası yüksek olmalı, empati yapabilmeli (ÖĞ10), Çocukları ve mesleğini sevmeli, sabırlı, adil, hoşgörülü olmalı, bireysel farklılıkları dikkate alabilmeli (ÖĞ11), Örnek olmalı öğretici eğitici ve öğrenciyi teşvik etmeli (ÖĞ12), Alan bilgisine sahip, çocukları seven, mesleğini seven (ÖĞ13), Tecrübeli donanımlı vicdanlı adil ve sabırlı (ÖĞ14), Disiplinli anlayışlı eğlenceli (ÖĞ15), Sabırlı, güler yüzlü, anlayışlı, disiplinli, gelişime açık (ÖĞ16), Empati kurabilen, öğrenci dilinden anlayan, çocukların seviyesine inebilen, sevecen, anlayışlı, temel ahlaki değerlere sahip olan ve bunları kavrayabilen öğretmen (ÖĞ17), İletişim, empati, mesleki yeterlilik becerileri yüksek olmalı (ÖĞ18), Şefkatli adaletli ve kendini yenileyebilmeli (ÖĞ19), Kararlı sabırlı merhametli kendini geliştiren biri olmalı (ÖĞ20), Milli ve ahlaki değerlere sahip olmalı (ÖĞ21), Her yönden donanımlı (ÖĞ22), Olumlu ve dersi çeşitli şekillerde öğretendir (ÖĞ23), İyi bir dinleyici, Kural koyucu ve denetleyici, iyi bir gözlemci, problem çözme becerisi yüksek, arabulucu (ÖĞ24).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu araştırmanın sonucunda iyi bir sınıf öğretmenin özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin görüş ve önerileri de alınarak ilköğretim sisteminde eğitim-öğretime devam eden sınıf öğretmenlerine ve okul yöneticilerine bir örnek oluşturmak amaçlanmıştır.

Çalışmada bir ilkokulda (devlet) bulunan 27 öğrenci ve 24 öğretmenden oluşan toplam 51 kişiye Google forms üzerinden ve tek sorudan oluşan bir görüşme formu gönderilmiştir. . Alınan yanıtlar analiz edilmiş ve mevcut durum saptanmaya çalışılmıştır.

İyi bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken özellikler konusunda katılımcılar çok değerli yorumlarda bulunmuşlardır. İyi bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken özellikler konusunda öğrencilerin ve öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlarda müşterek tarafların yoğunluğu durum saptanması açısından çalışmamızın etkili olduğu sonucu çıkarmıştır.

Öğrenci görüşlerine göre iyi bir sınıf öğretmeninde;

Sınıf öğretmenin anlayışlı ve hoş görülmesi saygılı, dürüst, tarafsız, adil, bilgili ve çalışkan olması gerekmektedir.

Öğretmen görüşlerine göre iyi bir sınıf öğretmeninde ise;

İyi bir sınıf öğretmenin donanımlı, yeniliğe açık olması anlayışlı/hoşgörülü/güler yüzlü, çocukları sevmeli, sabırlı, empati yapabilmeli-adil olmalı ve bilgili/çalışkan olması gerektiği gelmektedir.

Tartışma

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temel iki öznesinden biri olan öğretmenler içerisinde öğrencinin okula, eğitime ve yaşama hazırlanmasının ilk aşamasında yer alan sınıf öğretmenleri çok önemli bir yere sahiptir. Sınıf öğretmenlerinden beklenen yeterlilikler ve özelliklerin yanında üstlenmiş oldukları sorumluluk ta çok büyüktür.

Bu çalışmada iyi sınıf öğretmeninde bulunması gereken özellikler öğrencilerin ve öğretmenlerin gözünden değerlendirilmiş elde edilen bulgular literatür kaynakları ile tartışılmıştır. Bunları, öğrencinin beklediği özellikler, öğretmenlere göre iyi öğretmen özellikleri olarak iki ayrı bakış açısı ile ele almak mümkündür.

Özellikle sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin beklentisi ve talepleri anlayışlı ve hoş görülmesi saygılı, dürüst, tarafsız ve adil ve bilgili/çalışkan olması gibi çeşitli taleplerdir. Alan yazında sınıf öğretmenlerinden beklenen nitelikler, mesleki bilgi (olgular, ilkeler, süreçler ve genel kavramlar bilgisi), mesleki beceri (bilişsel ve uygulamaya dayalı beceriler bilgisi) ve

mesleki nitelikler (kişisel özellikler: vizyon, değerler, tutumlar sorumluluklar vb.) boyutlarında ele alınmaktadır (Peacock ve Gates 2000; Thompson ve Smith, 2005; Darling-Hammond ve Baratz-Snowden, 2007;Bubb ve Mortimore, 2013).

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar alan yazındaki bu bulguları destekler niteliktedir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlara göre, iyi sınıf öğretmenlerinden beklenen özellikler mesleki bilgi boyutunda; “donanımlı”, mesleki beceri boyutunda; “iyi öğreten, öğrenci merkezli olan” ve mesleki nitelik boyutunda; “öğrenciye iyi davranan, görünüşüne önem veren, öğrenciyi seven, mesleğini seven, disiplinli, işini seven” ifadelerini içeren kategorilerden oluşmaktadır.

Buldu (2014), gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında toplumsal yapı ve bilim alanında yaşanan değişim ve gelişimleri yakından izleyerek bu gelişmeleri kendi sınıfına aktarabilen mesuliyeti altındaki öğrencileri karşında onlara bir rol model oluşturabilen, çağın getirdiği eğitim yöntem ve tekniklerini çok iyi bir şekilde kullanarak mevcut eğitimin daha da kaliteli bir düzeye ulaşmasında etkili olan öğretmenlerin ne kadar önemli kişiler olduğu üzerinde durmuştur.

Bu çalışmada hem öğrenci hem de öğretmen görüşlerine göre iyi sınıf öğretmeni özelliklerine ilişkin elde edilen sonuçlarda “donanımlı, iyi öğreten, öğrenci merkezli ders yürüten” ifadeleri bu görüşü destekler özelliktedir. (Taşkaya, 2012), sınıf öğretmeni adaylarının görüş ve düşüncelerini değerlendirdiği akademik araştırmasında nitelikli bir öğretmende olması gereken mesleki özelliklerin başında öğretmenin adil olması ve öğretmenlik alan bilgisinin yeterli düzeyde olması gerektiği neticesine varmıştır. Bu çalışmada, iyi sınıf öğretmenin öğrenciler arası ayırım yapmayan, adil olan, adaletli olan, herkese eşit davranan ve donanımlı olmaları yönünde ulaşılan öğretmen ve öğrenci görüşleri bu sonuçlarla doğru orantılı görülmektedir.

Çalışmada varılan sonuçlar değerlendirildiğinde öğrenci ve öğretmenlerin yüksek katılım gösterdiği iyi sınıf öğretmenine ilişkin ortak görüşün “öğrenciyi seven” ifadesi olduğu görülmektedir. Diğer en yüksek katılım gösterilen ifade ise özellikle öğretmen ve öğrencilerin üzerinde durduğu “donanım” ve “anlayışlı hoşgörülü” ifadeleri olmuştur. Neticede iyi sınıf öğretmeni algısında, öğrencinin yerine kendini koyabilen yani empati yapabilen, onlara karşı sevecen bir tavırla sevgisini gösterebilen, sıkıcı bir ders ortamından ziyade eğlenceli bir ders ortamını tercih eden sahip olduğu bilgi, görgü ve yetenekleri onlara en üst düzeyde aktarabilen ve bunun için lazım olan donanıma sahip olan sınıf öğretmenlerinin iyi sınıf öğretmenleri oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Öneriler

1. Sınıf öğretmenleri anlayışlı güler yüzlü ve adil olmaya özen göstermelidir.
2. Bireysel farklılıkları dikkate almalıdır.
3. Çocukları sevmeli, disiplinli, donanımlı ve empati yapabilmelidir.
4. İletişimi güçlü, mesleğini seven, öğrenci merkezli, sabırlı olmalıdır.

5. Öğrencilerine karşı ilgili, eğlenceli, şefkatli ve kararlı ve öğretici eğitici öğrenciyi teşvik etmelidir.
6. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve sınıf öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim kurumları bu konuda SWOT analizleri yapmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (2000). Meslek ve öğretmenlik mesleği. Sönmez, V. (Ed.), Öğretmenlik mesleğine giriş içinde (ss. 191-230). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Beydoğan, H. Ö. (2001). Öğretimde planlama ve değerlendirme. Erzurum: Eser Ofset.
- Bubb, S., ve Mortimore, P. (2013). The Effective Induction of Newly Qualified Primary Teachers: An Induction Tutor's Handbook. New York: Routledge.
- Bubb, S., ve Mortimore, P. (2013). The Effective Induction of Newly Qualified Primary Teachers: An Induction Tutor's Handbook. New York: Routledge.
- Buldu, M. (2014). Öğretmen yeterlik düzeyi değerlendirmesi ve mesleki gelişim eğitimleri planlanması üzerine bir öneri. Milli Eğitim Dergisi, 44(204), 114-134.
- Buldu, M. (2014). Öğretmen yeterlik düzeyi değerlendirmesi ve mesleki gelişim eğitimleri planlanması üzerine bir öneri. Milli Eğitim Dergisi, 44(204), 114-134.
- Çakır, Ö., Erkuş, A., ve Kılıç, F. (2000). Mersin Üniversitesi 1999-2000 yılı öğretmenlik meslek bilgisi programının (ÖMBP) çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi, Mersin Üniversitesi Araştırma Fonu Saymanlığı EF (ÖÇ) 2000-1 nolu Araştırma Projesi.
- Çelik, Ö., Yorulmaz, A., ve Çokçalışkan, H. (2019). Öğretmen genel yeterlikleri açısından sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının kendilerini değerlendirmeleri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20 (Özel Sayı), 203-215. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548342>.
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement. Education Policy Analysis Archives, 8 (1), 1-44. <https://doi.org/10.14507/epaa.v8n1.2000>.
- Darling-Hammond, L., ve Baratz-Snowden, J. (2007). A good teacher in every classroom: Preparing the highly qualified teachers our children deserve. Educational Horizons, 85(2), 111-132.
- Darling-Hammond, L., ve Baratz-Snowden, J. (2007). A good teacher in every classroom: Preparing the highly qualified teachers our children deserve. Educational Horizons, 85(2), 111-132.
- Dodeen, H., Abdelfattah, F., Shumrani, S., ve Hilal, M. A. (2012). The effects of teachers' qualifications, practices, and perceptions on student achievement in TIMSS

- mathematics: A comparison of two countries. *International Journal of Testing*, 12(1), 61-77.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1994). *Eğitime giriş*. Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Hanushek, E. A., ve Rivkin, S. G. (2006). Teacher quality. *Handbook of the Economics of Education*, 2, 1051-1078.
- Hsieh, H. ve Shannon, S. E. (2015). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- İlköğretime Hazırlık ve İlkokul (İlköğretim) Programları içinde (27-87). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kaçar, M. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının üst biliş farkındalıkları ile matematik kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karabağ, G. ve İnal, S. (2012). Hayat bilgisi dersi öğretim programının tanıtımı. S.Öğölmüş, (Ed.), *Hayat bilgisi ve öğretmen el kitabı*. Ankara: Pegem. 31-51.
- Karademir, E. (2013). Öğretmen ve öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersi kapsamında "Okul dışı öğrenme etkinliklerini" gerçekleştirme amaçlarının planlanmış davranış teorisi yoluyla belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaküçük, S. (1999). Okul yöneticilerinin ders dışı etkinliklere yaklaşımları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 51-62.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karataş, A. (2011). Çevre bilincinin geliştirilmesinde doğa tarihi müzelerinin rolü. *Uluslar Arası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 27.
- Kaya, Z. (2021). Sınıf öğretmenlerinin ilkokulda okul dışı öğrenme etkinliklerinin kullanılmasına yönelik görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Rize:Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (2. Basım). İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Lewis, L., Parsad, B., Carey, N., Bartfai, N., Farris, E., & Smerdon, B. (1999). Teacher quality: A report on the preparation and qualifications. *Education Statistics Quarterly*, 1(1), 1-79.
- MEB (2006). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.

- MEB (2007). Okul temelli mesleki gelişim okul yöneticisi ve öğretmenler için mesleki gelişim kılavuzu. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- MEB (2008). Öğretmen yeterlikleri. Öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlikleri. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- MEB, (2002). Öğretmen yeterlikleri. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education. Revised and Expanded from "Case Study Research in Education."* Jossey-Bass Publishers, 350 Sansome St, San Francisco, CA 94104.
- Merriam, S. B. (2002). Introduction to qualitative research. *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*, 1(1), 1-17.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. Çev. Ed. Sellahattin Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Miles, M. B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif: SAGE Publications.
- Özdemir, S. ve Yalın, H. İ. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Özyürek, M. (2008). Nitelikli öğretmen yetiştirmede sorunlar ve çözümler: Özel eğitim örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 189-226.
- Peacock, A., ve Gates, S. (2000). Newly qualified primary teachers' perceptions of the role of text material in teaching science. *Research in Science & Technological Education*, 18(2), 155-171.
- Peacock, A., ve Gates, S. (2000). Newly qualified primary teachers' perceptions of the role of text material in teaching science. *Research in Science & Technological Education*, 18(2), 155-171.
- Seferoğlu, S. (2001). Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleriyle ilgili görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Millî Eğitim Dergisi*, Ocak-Şubat-Mart 2001, (149), 12-18.
- Şeker, H., Deniz, S., & Görgeç, İ. (2005). Tezsiz yüksek lisans öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterlikleri üzerine değerlendirmeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42 (42), 237-253.

- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(33), 283-298.
- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(33), 283-298.
- Thompson, S., ve Smith, D. L. (2005). Creating highly qualified teachers for urban schools. Professional Educator, 27, 73-88.
- Tümerdem, R. (2007). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 32-45.
- Türkdoğan, S. C. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlere göre mesleki kaygıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uluç, S. (2012). Psikolojik bozukluklar. N. Güngör Ergan, B. Şahin Kütük ve R. Coştur (Ed.), Davranış bilimleri. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Uludağ, G. (2017). Okul dışı öğrenme ortamlarının fen eğitiminde kullanılmasının okul öncesi dönemdeki çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Uşaklı, H. ve Akpınar, E. (2015). Fen laboratuvarı kaygı ölçeğinin (FLKÖ) geliştirilmesi., Kastamonu Eğitim Dergisi, 23 (3). 1241-1250.
- Uygur, M., ve Çakır, Ö. (2015). İngilizce öğretmenliği lisans öğrencilerinin öz-yeterlik inançlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. Journal of Qafqaz University, 3(1), 89-104.
- Ünal Karagüven, M. H. (1999). Açık kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği ile ilgili bir çalışma. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 11, 203-218.
- Üner, S. (2019). Fen grubu öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik kaygı düzeyi değerlendirme ölçeği çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Üstünipek, M. (2013). İstanbul Sanat Müzeleri ve Sosyal- Medya: Twitter Örneği. Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 3 (4).
- Varol, Ş. (1990). Lise son sınıf öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeylerini belirlenip karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yangın, B. (2013). İlkokul programlarının özellikleri. T. Erdoğan (Ed.)
- Yarar Kaptan, S. ve Beldağ, A. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin farkındalıklarının değerlendirilmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13 (30), 347-366.
- Yardımcı, E. (2009). Yaz bilim kampında yapılan etkinlik temelli doğa eğitiminin ilköğretim 4 ve 5. sınıftaki çocukların doğa algılarına etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.77.
- Yavuz, M. (2012). Fen eğitiminde hayvanat bahçelerinin kullanımının akademik başarı ve kaygıya etkisi ve öğretmen-öğrenci görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, M. ve Kiyici Balkan, F. (2013). Teachers' opinions regarding the effects of the usage of out-of-school learning environments on students' academic achievement and anxiety towards science. *Social and Behavioral Sciences*, 106, 2532-254.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Ünal, A., & Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 92-109.